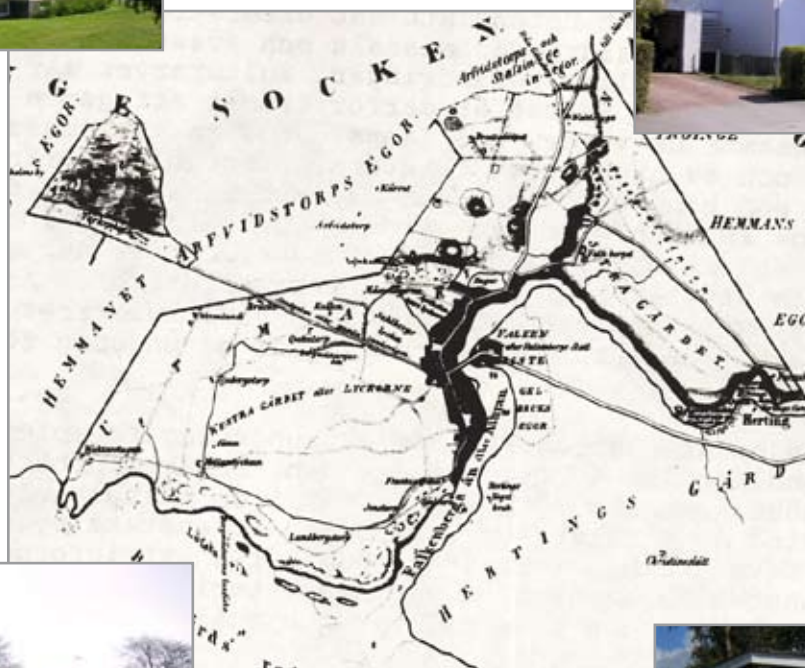

STADENS YTTRE ÅRSRINGAR

Översiktlig karaktärisering av bebyggelsens värden och kvaliteter i Falkenberg

Underlag för planering, underhåll och vård

Falkenbergs museum
Stadsbyggnadskontoret i Falkenberg
2005

Omslagsfoto:

Stora bilden: Karta över Falkenberg från 1855.

Små bilderna:

Överst till vänster: Kv Måsen 13 i Arvidstorp.

Nere till vänster: Kv Skålen på Västra Gärdet.

Överst till höger: Kv Myran i Herting.

Nere till höger: Badhytt på Skrea strand, Knölaberget.

Foto Anna-Karin Skiöld 2004.

Text och foto kapitlen Inledning, Västra gärdet, Valencia, Arvidstorp, Östra gärdet, Tröingeberg, Herting, Hjortsberg/Kristineslätt, Skrea strand och Slätten Anna-Karin Skiöld 2004.

Text och foto områdena Kv Rosen och Stafsinge strand på Västra Gärdet, Kv Svärdet i Arvidstorp, Falkvägen på Östra gärdet och Nedre Tröingeberg, samt kapitlen Skrea samhälle/Ringsegård, Vinberg och Skogstorp Christina Thunqvist Svantesson 2005.

Redigering och layout Christina Thunqvist Svantesson 2005.

FÖRORD

Under fyra månader, april – juli 2004, inventerade bebyggelseantikvarie Anna-Karin Skiöld Falkenbergs tätortsbebyggelse. Inventeringen färdigställdes och redigerades av bebyggelseantikvarie Christina Thunqvist under hösten 2005. Området som inventerats är det som ingår i Delöversiktsplanen för Falkenbergs kommun 2005. Arbetet har initierats av Falkenbergs museum och Stadsbyggnadskontoret i Falkenbergs kommun, Länsstyrelsen (länsantikvarien) i Halland samt Landsantikvarien, Hallands läns museer. Projektet är samfinansierat mellan de tre förstnämnda parterna.

Avsikten är att utredningen skall utgöra kunskapsunderlag både vid avvägningar inför beslut om bygglov och som stöd för fastighetsägarna vid vård och underhåll av bebyggelsen. Vidare skall utredningen ligga till grund för rekommendationer i detaljplaner och i delöversiktsplan för Falkenbergs centralort. Arbetet med utredningen ses även som en viktig del av det mer långsiktiga miljömålsarbetet då inventeringen avses bli ett hjälpmedel för att uppfylla miljökvalitetsmålen avseende "God bebyggd miljö".

Någon fullständig kartläggning av bebyggelsen har inte rymts inom projektet. Falkenbergs tätort har inventerats och inom denna har därefter "värde-enhetliga områden" identifierats. Genom att beskriva dessa avser vi att sprida kunskap och förståelse för hur bebyggelsen kommit till, vad som är tidstypiska karaktärsdrag och vad som kan vara viktigt att bevara för framtiden. Utredningsarbetet har inte varit inriktat på enstaka byggnader av stort kulturhistoriskt värde, då dessa av resursskäl avses inventeras och beskrivas i särskild utredning. Sålunda kan åtskilliga fastigheter som inte omnämns i denna utredning ha höga bevarandevärden.

De generella rekommendationer som tagits fram i rapporten utgör en sakkunnig bedömning av vad som krävs för att bevara de värden som bebyggelsen har. I delöversiktsplanen och kommande detaljplaner liksom vid bygglovprövning måste den politiska avvägningen göras av hur säkerställande av värdena skall ske.

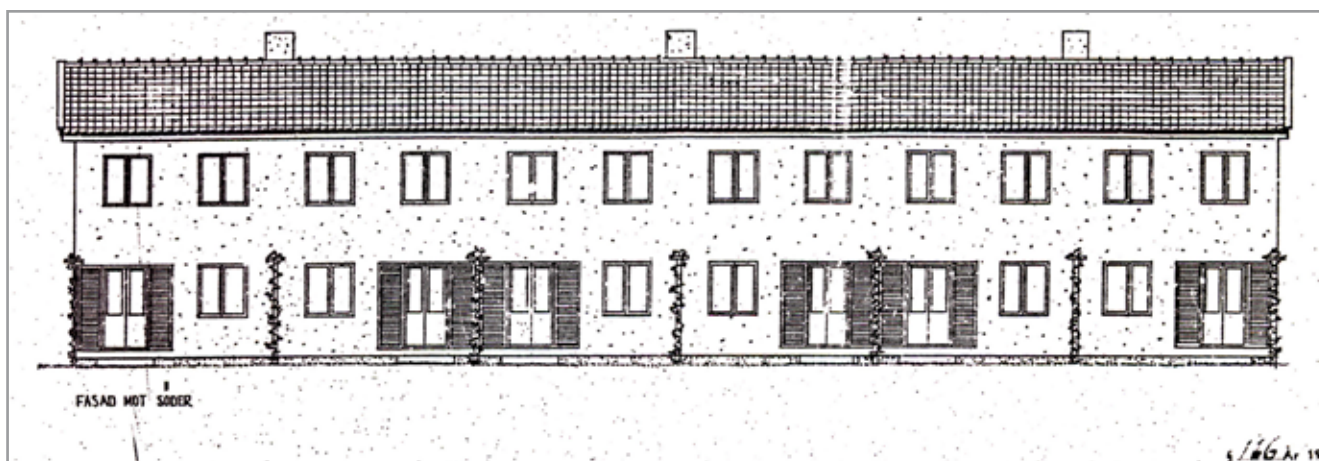
Vår förhoppning är att rapporten skall bli ett inspirerande, användbart och viktigt underlag för det fortsatta arbetet med bevarande och utveckling av staden.

För Stadsbyggnadskontoret

Monica Rudqvist   Johan Risholm

För Falkenbergs Museum

Debbie Thompson

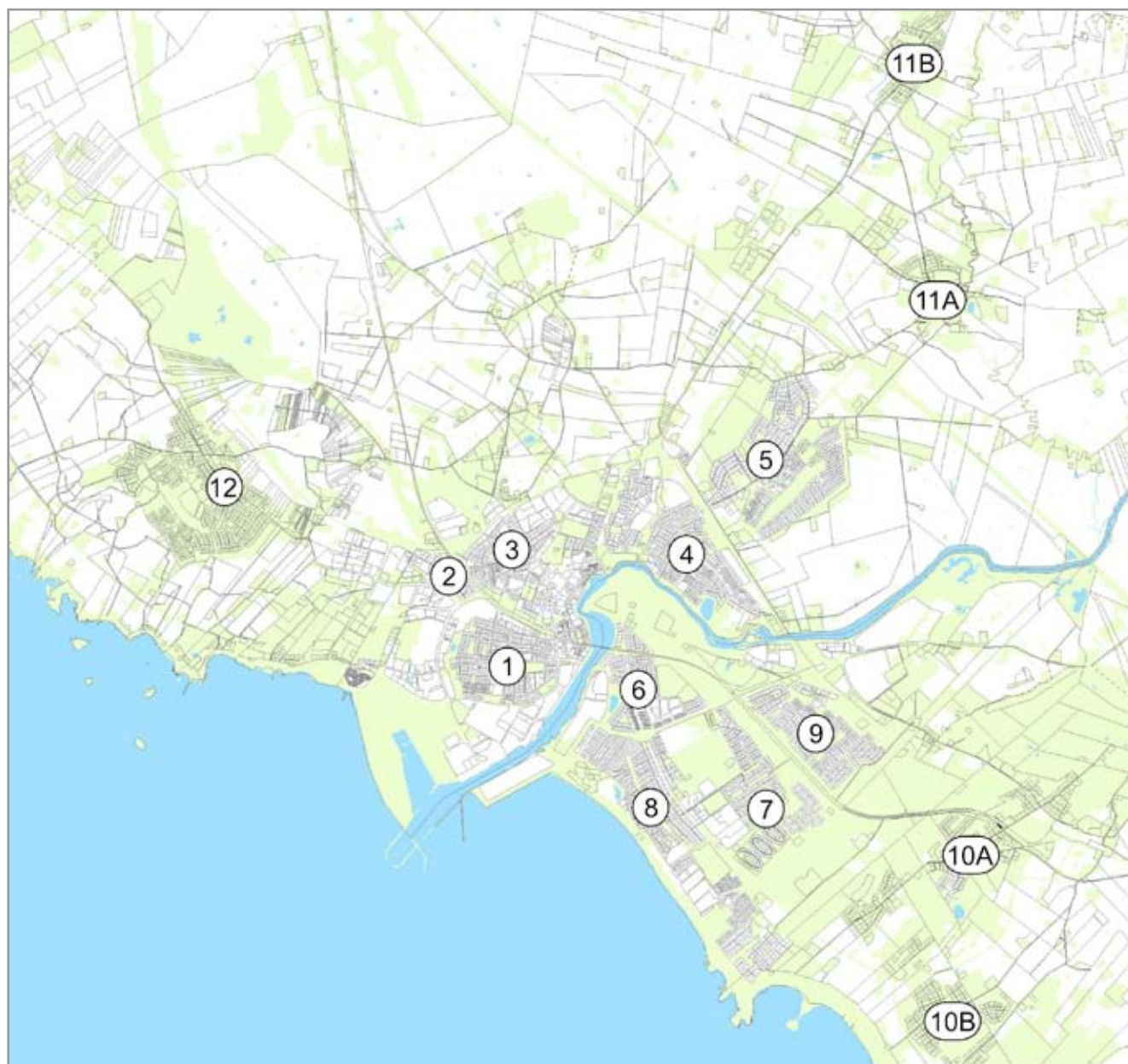

Nybyggnadsritning för radhus i kvarteret Rosen, Västra gärdet.

INNEHÅLL

ÖVERSIKTSKARTA	VI
INLEDNING	1
BYGGNAD SINVENTERINGENS BETYDELSE I PLANERINGEN	3
VARSAMMA FÖRÄNDRINGAR.....	5
FALKENBERG.....	6
1. VÄSTRA GÄRDET	11
1:1. KOMPASSEN OCH DEL AV SKOTET.....	15
1:2. DEL AV KV SKOTET, RODRET OCH MASTEN	17
1:3. MASTEN OCH DEL AV RODRET.....	19
1:4. STAREN, SVALAN OCH DEL AV TRASTEN, DUVAN, SIPPAN M.FL.....	21
1:5. DRAGGEN, TROSSEN, SEGLET, RIGGEN, RATTEN OCH DEL AV FLAGGAN.....	23
1:6. OMRÅDET SÖDER OM JÄRNVÄGEN.....	25
1:7. KVARTERET ROSEN 17, radhuslängorna	27
1:8. STAFSINGE STRAND	29
2. VALENCIA	31
2:1. KVARTEREN ORMBUNKEN, OLYMPEN OCH DIRIGENTEN.....	33
3. ARVIDSTORP OCH DELAR AV INNERSTADEN	35
3:1. KVARTEREN VINKELN OCH PASSAREN	39
3:2. KVARTERET ORMEN	42
3:3. TÄLTET 1-4	43
3:4. MÅSEN 2 OCH 13	45
3:5. KVARTEREN LANTARBETAREN OCH RÄTTAREN	47
3:6. KVARTERET HERDINNAN	48
3:7. DEL AV KV SÅNINGSMANNEN, ODALMANNEN OCH FOGDEN	49
3:8. KÄRRALYCKAN 4 - 7.....	50
3:9. KÄRRALYCKAN 1-3 OCH BRATTALYCKAN	51
3:10. REPSLAGAREN 16-20	52
3:11. KVARTERET SVÄRDET	53
4. ÖSTRA GÄRDET / FAJANS	57
4:1. KVARTEREN PILEN, BÅGEN OCH GRUEBÄCK.....	61
4:2. SLOALYCKAN	63
4:3. VINDILEN 1.	65
4:4. STÖVELN	66
4:5. KVARTERET LERMARKEN M.FL.....	67
4:6. KVARTEREN NITEN, NARVA OCH NOTARIEN	71
4:7. FALKVÄGEN I N-KVARTEREN	73
4:8. FAJANS	75
5. TRÖINGEBERG	79
5:1. FABO-HUSEN	81
5:2. ÖVRE TRÖINGEBERG	83
5:3. GAMMELS VÄG	86
5:4. RIMMAREVÄGEN	87
5:5. FLERFAMILJSHUSEN PÅ NEDRE TRÖINGEBERG	89
5:6. NEDRE TRÖINGEBERG	91

6. HERTING	93
6:1. KVARTERET MAJOREN M.FL.	97
6:2. KV LÖVET, LINSEN, LINDEN, LAMPAN OCH LAGMANNEN	101
6:3. KVARTEREN LÄNSMANNEN OCH LÄDERLAPPEN	105
6:4. KVARTERET LUGNET M.FL.	107
6:5. KVARTERET KORALLEN M.FL.	109
6:6. KV KNIVEN, KLIPPAN, KLASEN, KLUBBAN OCH KLINGAN	111
7. HJORTSBERG / KRISTINESLÄTT	113
7:1. KVARTERET SANDKORNET M.FL.	116
7:2. KVARTERET ORDENSBANDET M.FL.	117
7:3. KVARTERET HJORTEN.....	119
8. SKREA STRAND	121
8:1. BADSTUGEKVARTEREN	125
8:2. KVARTERET JUNGFRUN M. FL.....	129
8:3. HAVSBADSALLÉN: JULLEN, JORDGUBBEN, JÄNTAN OCH JUNGSMANNEN	131
8:4. KVARTEREN JÄNTAN, JUNKERN OCH DEL AV FYREN	133
8:5. KVARTERET SNIPAN	134
8:6. KVARTERET LANTERNAN	135
8:7. KVARTERET PROPELLERN M.FL.....	136
8:8. KV KLYVARBOMMEN, ANKARSPELET, DEL AV DURKEN OCH HYTTEN	138
8:9. KVARTERET TULLKRYSSAREN M.FL.....	139
9. SLÄTTEN	141
9:1. KVARTERET VISAN M.FL.....	143
9:2. KVARTERET MARKURELL M.FL.	145
9:3. KVARTERET FRUNTIMRET M.FL.	147
9:4. KVARTERET HERTHA M.FL.....	148
9:5. KVARTERET RINGDANSEN M.FL.	149
9:6. OMRÅDET ÖSTER OM SIMMENS VÄG	150
10. SKREA SAMHÄLLE OCH RINGSEGÅRD	153
10:1. SKREANÄS, STATIONSSAMHÄLLET.....	156
10:2. SKREA BACKE	158
10:3. NORRA ÄNGSLYCKEVÄGEN	160
10:4. RINGSEGÅRD; rutnätsplanen.....	162
11. VINBERGS KYRKBY OCH SAMHÄLLE	165
11:1. OMRÅDET KRING VINBERGS KYRKA.....	168
11:2. HEDVÄGEN I VINBERGS KYRKBY	171
11:3. OMRÅDET VID F.D. JÄRNVÄGSSTATIONEN I VINBERGS SAMHÄLLE	173
12. SKOGSTORP	175
12:1. GAMLA CENTRUM MED VALLMOVÄGEN OCH TULPANVÄGEN.....	177
12:2. KEDJEHUSEN VID GULLREGNSVÄGEN	179
12:3. ”STRANDHAGA”, sydvästra Skogstorp	181
FOTO	183
TIDIGARE INVENTERINGAR MED KARTOR	184
ÖVRIGA KÄLLOR	189
STADSDELSKARTOR MED VÄRDE-ENHETLIGA OMRÅDEN	190

ÖVERSIKTSKARTA

Falkenberg med stadsdelarna

1) Västra gårdet	7) Hjortsberg
2) Valencia	8) Skrea strand
3) Arvidstorp	9) Slätten
4) Östra gårdet / Fajans	10) A: Skrea samhälle och B: Ringsegård
5) Tröingeberg	11) A: Vinbergs kyrkby och B: Vinbergs samhälle
6) Herting	12) Skogstorp

Kartor över stadsdelarna med värdeenhetsliga områden på sidorna 190-194.

INLEDNING

Syfte och målsättning

Inventeringen av Falkenbergs innerstad är ett led i miljömålsarbetet i Halland. År 1999 antog riksdagen 15 miljökvalitetsmål som ska uppfyllas till år 2020. Ett av delmålen är "God bebyggd miljö". Etappmål för bebyggelsen är bland annat att "*senast år 2010 grundas den statliga och kommunala planeringen på program och strategier för hur kulturhistoriska och estetiska värden ska bevaras och utvecklas*" dessutom ska "*den äldre kulturhistoriskt värdefulla bebyggelsen senast 2010 vara identifierad och ett program för skydd av dess värden finnas*".

Syftet har varit att få en översiktlig inventering av bebyggelsen i hela Falkenbergs tätort. Fokus har lagts på något som benämns "värde-enhetliga områden". Områdena uppfyller något eller några av följande kriterier:

- sammanhängande och enhetligt
- kännetecknas av liknande bebyggelse, säregen stadsplan, likartade gatu- och trädgårdsrum, särpräglade detaljer etc
- präglas och karaktäriseras på ett tydligt sätt av en viss tid
- kulturhistoriskt värdefullt.

Det övergripande begreppet *kulturhistoriskt värde* kan omfatta

- dokumentvärde (så som t.ex. arkitekturhistoria; teknikhistoria eller information om stadens utveckling), och/eller
- upplevelsevärdevärde (konstnärligt; upplevelse av tid och kontinuitet; miljömässigt så som placering i landskapet eller stadsmiljön)
- övergripande/förstärkande värden (så som autenticitet; representativitet eller sällsynthet).

Någon dokumentation av enskilda byggnader har inte varit avsedd att rymmas inom ramen för detta arbete. Rapporten ska å andra sidan kunna ligga till grund för framtida mer djupgående studier av Falkenbergs byggnadsbestånd.

Målsättningen har varit att få ett kunskapsunderlag för den fortsatta planläggningen och bygglovshanteringen i kommunen. Områdenas karaktärer har redovisats så att

deras fortsatta utveckling och förändring ska kunna ske utifrån de förutsättningar som finns och så att de kulturhistoriska värdena beaktas. Se vidare avsnitt "Byggnadsinventeringens betydelse i planeringen".

Inventeringens syfte är även att fungera som en kunskapskälla för allmänheten. Genom en ökad kunskap och information om områdets historia, karaktärer och kulturhistoriska värden underlättas bevarandearbetet.

Metod

Tätorten har delats in i områden, "stadsdelar", som därefter har beskrivits var och en för sig. (Avgränsningarna i detta arbete är utritade med prickad linje på kartorna. De skiljer sig något från de egentliga stadsdelarna som fastställts av kommunfullmäktige.)

En översiktlig inventering i fält har gjorts parallellt med studier av bygglovshandlingar och detaljplaner, både äldre och idag gällande. Även äldre foton har studerats. Tyngdpunkten har lagts vid att åskådliggöra hur tätortsbebyggelsen vuxit fram, när den planlades samt hur den bebyggts. Utifrån denna övergripande beskrivning har de värdeenhetsliga områdena valts ut.

Eftersom enskilda byggnader inte har lyfts fram, kan solitära byggnader med höga kulturhistoriska värden ha utelämnats. Istället har fokus riktats mot sammanhållande områden med tidstypiska karaktärsdrag.

Referensgrupp

Projektets referensgrupp har bestått av museichef Deborah Thompson, stadsarkitekt Monica Rudqvist, planarkitekt Johan Risholm, t.f. landsantikvarie Eivind Claesson / landsantikvarie Christer Gustafsson och länsantikvarie Mats Folkesson.

Kv Flaggan på Västra Gärdet.

Inventeringar i Falkenberg

Det är överlag få byggnadsinventeringar som har gjorts i Falkenbergs kommun. År 1991 antogs *Program för kulturmiljövård. Bygd att vårda!* gällande hela kommunen. Där ingår ett fåtal miljöer från tätorter.

Följande tidigare inventeringar över Falkenbergs tätort redovisas mer utförligt med kartor på sidorna 184-188:

- Bevarandeplanen för innerstaden (1986)
- Bevarandeplanen för delar av Herting (1991)
- Riksintresset; KN 21 (1987)
- Kv. Kyrkan, Prästgården m.fl. Kulturhistorisk undersökning (1989)
- Kv Svärdet och Nyckeln. Kulturhistorisk undersökning (1987)
- Östra gårdet. Kulturhistorisk undersökning av de äldsta egnahemskvarteren (1995).

Avgränsningar

Det område som ingår i inventeringen är det samma som omfattas av Delöversiktsplan för Falkenbergs innerstad 2005.

Stadens äldsta del har helt utelämnats. Den redovisas i bevarandeplanen för Falkenbergs innerstad som antogs av kommunfullmäktige i december 1986. Innerstaden ingår även i ett av Falkenbergs kommuns sex riksintressen

enligt miljöbalken. Riksintressets avgränsningar framgår av karta på sidan 187.

Bevarandeplanen kompletterades 1989 med en kulturhistorisk undersökning av kvarteren Kyrkan och Prästgården, som också ingår i riksintresset, samt de norrut angränsande kvarteren. Vad gäller bebyggelsen där hänvisas till dessa arbeten. Även stadens industriområden har medvetet exkluderats.

Inventeringen har bara omfattat exteriörer. Interiörer som trapphus m.m. har helt utelämnats. De äldsta egnahemskvarteren på Herting och Östra gårdet samt kvarteret Svärdet och Nyckeln beskrivs mer utförligt i de undersökningar som nämnts ovan.

Värdering och rekommendationer

Utifrån den översiktliga inventering som gjorts har områden lyfts fram och värderats. Rekommendationer för den framtida hanteringen och utvecklingen av områdena har även tagits fram. Denna värdering är generellt hållen. I den framtida bygglovshanteringen kommer särskilda värderingar och ställningstaganden att behöva göras vid varje enskilt ärende.

Förhoppningen är dock att föreliggande rapport ska kunna ge riktlinjer för såväl den kommunala handläggningen som den enskilda fastighetsägaren.

Kvarteret Kastanjen, Västra Gärdet.

BYGGNAD SINVENTERINGENS BETYDELSE I PLANERINGEN

Ett områdes kvaliteter, kulturhistoriska värden och särprägel måste fastställas för att man ska kunna säkerställa en hållbar utveckling av bebyggelsen samt ett önskvärt bevarande. Byggnadsinventeringar och kulturmiljöprogram är nödvändiga underlag för att kommunen ska ha möjlighet att ta ställning till ett framtida bevarande av byggnadsbeståndet och verka för att lagstiftningen efterföljs. Om ett områdes kulturhistoriska värde har identifierats och redovisats finns ökade möjligheter att hävda dessa i den kommunala planeringen och i bygglovshandlingen. Sedan plan- och bygglagens (PBL) införande 1987 har kommunerna planmonopol vilket också medför ett stort ansvar för att kulturmiljön beaktas och tillvaratas.

Genom att lyfta fram områden och beskriva dess kulturhistoriska värden kan förutsättningarna förbättras för att en framtida utveckling sker utifrån deras egna villkor. Det är viktigt att redogöra för vilka karaktärsdrag som är viktiga att värna.

Vid upprättandet av nya detaljplaner kan information om områdets värden inhämtas från byggnadsinventeringen. Man kan säkerställa skyddet, och skriva in planbestämmelser som varsamhets- och skyddsföreskrifter i detaljplaner, så att den kommande bygglovshandlingen underlättas. Varsamhetskrav och förvanskningsförbud kan också preciseras i planers beskrivningar.

Gällande bebyggelse i områden med utpekade kulturhistoriska värden bör antikvarisk sakkunnig ingå i bygglovsprövningen. Bygglövsnämnden har stora möjligheter att skydda bevarandevärd bebyggelse genom 3:e kapitlet i Plan och Bygglagen.

Hänsynskrav, PBL 3:1

Byggnader skall placeras och utformas på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till stads- eller landskapsbilden och till natur- och kulturvärden på platsen. Byggnader skall ha en yttre form och färg som är estetiskt tilltalande, lämplig för byggnaderna som sådana och som ger en god helhetsverkan.

Varsamhetskrav, PBL 3:10

Ändring av en byggnad skall utföras varsamt så att byggnadens karaktärsdrag beaktas och dess byggnadstekniska, historiska, kulturhistoriska, miljömässiga och konstnärliga värden tas till vara.

Förvanskningsförbud, PBL 3:12

Byggnader som är särskilt värdefulla från historisk, kulturhistorisk, miljömässig eller konstnärlig synpunkt eller som ingår i ett bebyggelseområde av denna karaktär, får inte förvanskas.

Varsamhetskravet enligt PBL 3:10 gäller alltid och ska beaktas vid all bygglovsprövning. Genom att lägga in konkretiserade varsamhetsbestämmelser i detaljplanen kan man tydliggöra vad det är i ett områdes särprägel och kulturhistoriska värde som ska bevaras. Här är det även möjligt att styra så att kommande förändringar bidrar till att återställa byggnaden i ursprungligt skick. I plan kan även skyddsbestämmelser enligt PBL 3:12 skrivas in för bebyggelse som klassats som särskilt kulturhistoriskt värdefull. Rekommendationerna i denna inventering kan sägas utföra sådan värdering som avses i PBL 3:12.

Enligt PBL 8:6 kan även bygglovsplikten via detaljplan eller områdesbestämmelser utökas med syfte att skydda värdefull bebyggelse. Om den pågående markanvändningen avsevärt försvåras på grund av skyddsbestämmelserna kan det leda till att fastighetsägaren har rätt till ekonomisk ersättning.

Nedan följer delar av PBL:s 8:e kapitel gällande bygglov, rivningslov och marklov som kan vara vägledande för ändringar inom inventerat område.

PBL 8 kapitel

1 § Bygglov krävs för att

- 1. uppföra byggnader,*
- 2. göra tillbyggnader,*
- 3. ta i anspråk eller inreda byggnader helt eller till viss del för väsentligen annat ändamål än det för vilket byggnaden senast har använts eller för vilket bygglov har lämnats,*

4. göra sådana ändringar av byggnader som innebär att det inreds någon ytterligare bostad eller någon ytterligare lokal för handel, hantverk eller industri.

3 § I områden med detaljplan krävs, utöver vad som föreskrivs i 1 och 2 §§, bygglov för att

1. färga om byggnader eller byta fasadbeklädnad eller taktäckningsmaterial samt för att göra andra ändringar av byggnader som avsevärt påverkar deras yttre utseende,
2. sätta upp eller väsentligt ändra skyltar eller ljusanordningar,

4 § Bestämmelserna i 1--3 §§ gäller inte i fråga om nedan angivna åtgärder beträffande en- eller tvåbostadshus och till dem hörande fristående uthus, garage och andra mindre byggnader (komplementbyggnader):

1. färga om byggnader inom områden med detaljplan, om byggnadens karaktär däri- genom inte ändras väsentligt,
2. med mur eller plank anordna skyddade uteplatser i anslutning till bostadshuset, om muren eller planket inte är högre än 1,8 meter, inte sträcker sig mer än 3,0 meter ut från huset och inte placeras närmare gränsen än 4,5 meter,
3. anordna skärmtak över sådana ute-

platser som anges i 2 eller över altaner, balkonger eller entréer, om skärmtaket inte är större än 12,0 kvadratmeter och inte sträcker sig närmare gränsen än 4,5 meter,

4. uppföra högst två komplementbyggnader i omedelbar närhet av bostadshuset, om byggnadernas sammanlagda byggnadsarea inte är större än 10,0 kvadratmeter, taknockshöjden inte överstiger 3,0 meter och byggnaderna inte placeras närmare gränsen än 4,5 meter.

6 § Kommunen får för ett område som utgör en värdefull miljö bestämma att bygglov krävs för att

1. inom områden som inte omfattas av detaljplan utföra sådana åtgärder som avses i 3 § första stycket 1,
2. inom områden med detaljplan färga om en- eller tvåbostadshus och komplementbyggnader,
3. underhålla sådan bebyggelse med särskilt bevarandevärde som avses i 3 kap. 12 §.

Kommunen får, i områden som utgör en värdefull miljö eller i områden för vilka områdesbestämmelser utfärdats, bestämma att bygglov krävs för att utföra sådana åtgärder som avses i 4 § andra stycket 1 och 2.

Kv Niten, Östra Gärdet.
Foto C. Thunqvist

VARSAMMA FÖRÄNDRINGAR

Generellt sett har all bebyggelse som uttrycker sin tids tankar och ideal ett kulturhistoriskt värde. En hållbar utveckling förutsätter att man ser varje enskild byggnads förutsättningar och kulturhistoriska värde som en tillgång. Förändringar av byggnadsbeståndet sker kontinuerligt och ska fortsätta göra så även i framtiden. Det gäller dock att varje förändring underordnar sig och anpassas till det befintliga.

Ett hus detaljer har stor betydelse för helhetsintrycket. Det är ofta genom byggnadsdetaljernas utformning som husen har smyckats och fått ett speciellt uttryck.

Tilläggsisoleringar som blev vanliga från 1970 och framåt döljer husens ursprungliga exteriörer. Genom nya fasader minskas taksprången och fönstren får en mer indragen placering med djupare nischer vilket både leder till ett nytt exteriört uttryck och mörkare lägenheter. De djupa fönsternischerna kan även öka bullernivåerna i lägenheterna genom att ljudvågorna hålls kvar på ett mindre utrymme.

Fönstren är en viktig del av husen. Olika tider symboliseras av olika fönsterutformningar gällande poster, spröjsverk, material och färgsättning. Tidigare var fönsterglasen tunnare. Det valsade glasets var det dominerande från 1930. Mycket av det fönsterglas som sätts in idag, både i nya och gamla hus, är ett så kallat floatglas som ofta är flera millimeter tjockare vilket gör att ljuset reflekteras mot ytan och därigenom skapar ett nytt fasaduttryck. Det är ofta att föredra att renovera gamla fönster, men om de måste bytas ut så bör de nya göras likt de gamla både vad gäller material och utformande.

Ett hus entré är viktig för dess karaktär. Tiden fram till 60-talet karaktäriseras av hantverksmässigt tillverkade portar, ofta med en kombination av trä och glas.

Entréernas portar, inramningar, eventuella skärmtak och armatur utgör en helhet som är viktiga att bevara. Idag är det tyvärr relativt sällsynt med entréer som har kvar de ursprungliga portarna. Många har bytts ut mot aluminiumdörrar som avviker från husets övriga arkitektur. Ett par fina exempel finns

dock utmed Holgersgatan invid Stortorget och i fastigheten Vinkeln 1 vid Holgers plan där dörrarna i trä och glas är bevarade.

Vänster: Holgersgatan 12. Höger: Vinkeln 1.

En annan viktig detalj på både enfamiljs- och flerbostadshus är balkongerna. Utformandet av balkongfronterna är en viktig del av den arkitektoniska karaktären.

I sammanhållande och enhetliga grupphusområden måste hänsyn tas till hela området. Vid förändringar går det inte bara att se till det enskilda huset utan hänsyn måste tas till hur helhetsintrycket påverkas. Till exempel måste större hänsyn tas till hela området vid förändringar av kedjehusen på Slätten än vad som behöver göras vid ingrepp på heterogena villabebyggelsen i östra delen av Hjortsberg.

FALKENBERG

Den befintliga bebyggelsen är ett resultat av samhällets utveckling. Genom att studera stadsplaner och byggnader kan mycket av en stads historia utläsas. Den nationella och lokala bostadspolitiken, industrialiseringen som lett till att flera stora företag etablerats i Falkenberg, befolkningsutvecklingen, bilismen och dragningarna av riksvägarna samt järnvägens intåg och ändrade sträckning i staden är några av de faktorer som lett till att staden idag ser ut som den gör.

För att få en förståelse för de kommande områdesbeskrivningarna följer nedan en kortfattad och översiktlig beskrivning av Falkenbergs utveckling under 1900-talet. Decenniernas årsringar går att utläsa i stadens bebyggelse.

Stadsplaner

Den första stadsplanen för Falkenberg utformades 1841. Tidigare samma år hade en stadsbrand ödelagt stora delar av staden vilket föranledde upprättandet av en regleringsplan. Den andra regleringsplanen utformades 1899. Planen omfattade fortfarande enbart staden väster om Ätran.

Falkenberg expanderade i snabb takt runt sekelskiftet 1900 och en ny regleringsplan, omfattande större områden, ansågs snart vara nödvändig. 1906 års stadsplaneförslag, utarbetad av Nils Gellerstedt, kom att innefatta Västra gärdet, inägo- och utmarksjordarna samt den västra delen av Herting. Gellerstedt var inspirerad av den medeltida stadsplanen med dess slingrande gator. Kvarteren Mälaren och Tegelbacken, som följer Ätrans östra strand, är ett resultat av Gellerstedts förslag. Planen fastställdes 1915 men Hertingområdet undantogs bland annat på grund av tegelbrukets nyttjande av området.

Innan den första stadsplanen för Herting fastställdes 1932 bebyggdes kvarteren Mälaren, Tegelbacken, Mältaren, Plantérlyckan och Ryggåsen med egna hemsvillor. Det rådde stor bostadsbrist i Falkenberg och redan 1898 hade det funnits planer på att upplåta tomter för egna hembyggnader. Nya stadsplaner upprättades på 1930-talet på grund av flyttningen av järnvägen.

Kommunens utvidgning

År 1907 inkorporerades Herting med Falkenbergs stad. Skrea hade invändningar mot detta eftersom de då förlorade skatteintäkterna från laxfisket i Ätran. År 1936 inkorporerades Arvidstorp med Falkenbergs stad. Falkenberg hade under lång tid motsatt sig detta på grund av ökade utgifter. Stadens utvidgades nu västerut. År 1951 inkorporerades Skrea med Falkenberg.

**Måsa-Brittass stuga vid Arvidstorpsvägen.
Foto Severin Nilsson (1846 - 1918).**

I början av 1950-talet skedde omfattande kommunsammanslagningar i Sverige. Antalet kommuner reducerades från cirka 2500 till omkring 1000 sk storkommuner. Nästa kommunreform sker 1971 då knappt 300 kommunblock bildas. Falkenbergs stad går då samman med sex landskommuner och bildar nuvarande Falkenbergs kommun.

Näringsliv

Stadens näringsliv har haft stor betydelse för dess utveckling. En av de tidigaste industrierna var tegelbruken. De leriga markerna i Falkenberg gav goda förutsättningar för tegelproduktion. Fajans tegelbruk, som senare gav namn till området Fajans, lades ner 1974. På Herting låg Falkenbergs tegelbruk som var igång fram till 1986. Även Falkenbergs Ångsåg med dess plankagård hade stor betydelse för Falkenbergs tidiga utveckling

Ett flertal stora industrier med många anställda har lett till en befolkningsökning och ett stort behov av bostäder under de senaste 100 åren. AB Falkenbergs Valskvarn, Hallands Lantmäns Centralförening och Falkenbergs Mek Verkstads AB som alla förlades vid Ätrans mynning är några av de företag som betydde mycket för stadens industriella uppgång under tidigt 1900-tal. Under mellankrigstiden etablerades stadens skoindustri som då hade cirka 250 anställda.

Under efterkrigstiden började en högkonjunktur. Efter varvets start 1946 växte Falkenberg som industristad.

ASEA, senare Glasfiber, köpte mark i Falkenberg för att uppföra Skandinaviens enda glasfiberfabrik år 1960. Fabriken byggdes 1962 på östra sidan om Ätran. Kravet på hamnläge medförde att det fina grönområdet "Gröningen" fick offras. Förutom det hamnära läget efterfrågade företaget bostäder till sina anställda. Sammanlagt byggdes fem flerbostadshus under kort tid åt företagens anställda i kvarteren Linsen och Lagmannen på Herting. Fortfarande benämns de "glasfiberhusen". Fabriken lades ner på 1990-talet. Som mest arbetade 500 personer på företaget. På 1970-talet byggde Vin & Spritcentralen en anläggning, numera också nedlagd, vid Skrea strand.

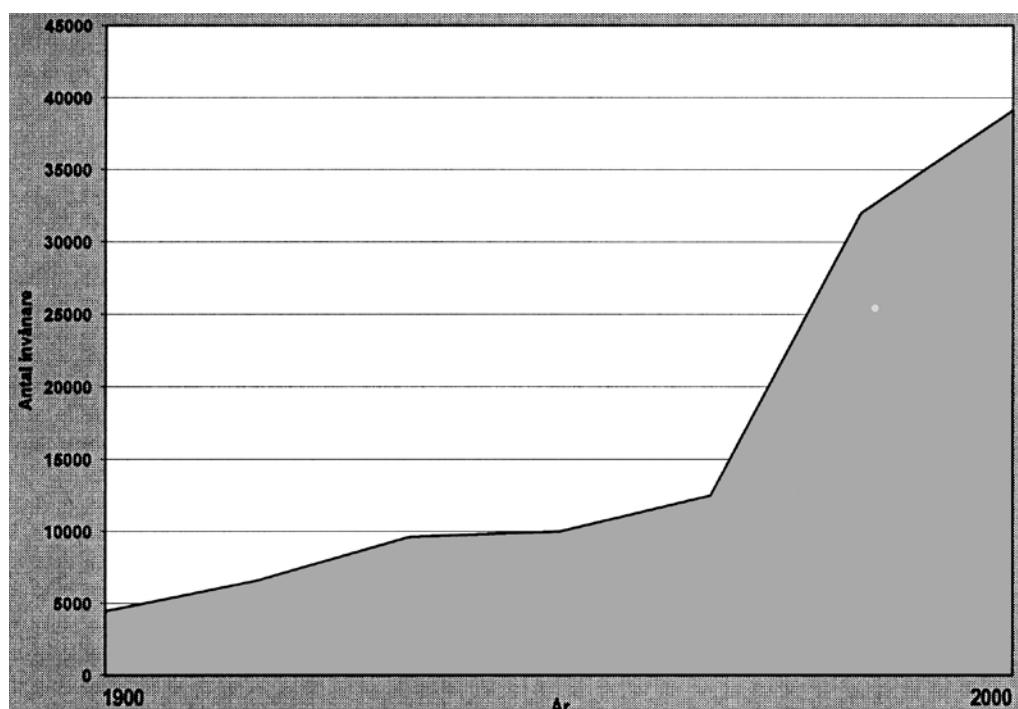
Befolkning

Från att ha haft omkring 4000 invånare i början av 1900-talet så hade antalet tiodubbats till sekelskiftet 2000. Denna kraftiga befolkningsutveckling beror inte bara på att kommunen har utvidgats geografiskt utan även på tätortens betydande expansion under dessa hundra år.

Bostäder och byggande

Från slutet av 1800-talet började Falkenberg växa i snabb takt. Från att ha varit en liten stad utmed Ätrans västra strand började nu nya områden planläggas. I takt med stadens industrialisering växte nya stadsdelar som Västra gårdet, Herting och Östra gårdet fram och staden kom att ligga på båda sidorna av Ätran.

Staten inrättade en egnahemslånefond 1904. Fonden skulle möjliggöra för människor att skaffa en egen bostad och den rådande bostadsbristen skulle byggas bort. Sammanhängande egnahemsområden började planläggas i städerna. I Falkenberg finns egnahemsbebyggelse framför allt på Herting, Västra gårdet och Östra gårdet. Byggandet av egnahem satte i gång på allvar efter första världskriget. Statens byggnadsbyrå gav ut typritningar för husen. Dessa typritningar

Befolkningsutvecklingen i Falkenberg under 1900-talet.

anpassades senare efter regionala skillnader och byggnadstraditioner.

År 1933 tillsatte den socialdemokratiska regeringen en bostadssocial utredning för att kartlägga och åtgärda landets bostadsförhållanden. Funktionalismen som introducerades i Sverige genom Stockholmsutställningen 1930 kritiserade den tätbebyggda staden och de trånga bostäderna. Genom nya sundare hus skulle folkhälsan förbättras. De ljusputsade funkishusen som uttryckte enkelhet och stilrena former blev vanliga. Många exempel på denna typ av bebyggelse går att se i Falkenberg, bland annat öster om Strandvägen på Herting, längs Södergatan på Västra gårdet och utmed Alegränd i närheten av järnvägsstationen.

Kvarteret Passaren vid järnvägsstationen.

Efter andra världskriget rådde det ekonomisk tillväxt och en pågående strukturomvandling i landet ledde till ett uppåtgående inom byggsektorn. På 1950-talet rådde en stor bostadsbrist i Sverige och så även i Falkenberg. Ett stort behov av byggande fanns och i Falkenberg startade Stiftelsen Hertingbostäder, det nuvarande FaBo. Bostadsmarknaden "socialiserades" och staten gav förmånliga lån till byggnation. Byggnaden präglades till stor del av välfärdspolitik. Bostaden ansågs vara en social rättighet. Allmännyttiga bostäder för mindre bemedlade började uppföras. Grannskapsenheter med bostadshus i tre våningar

och sadeltak placerade kring gemensamma gårdar och med tillgång till lekplatser, skola och närbutik karaktäriserade bostadsbyggnandet i Sverige från 1940-talet och framåt. Ett tydligt exempel på detta är de första flerfamiljsbostäderna på Herting som stod klara 1952. Där uppfördes under kort tid tolv stycken trevåningshus. De nya lägenheterna erbjöd mer rymliga och sunda boendeförhållanden.

Villkoren för egnahemslån enligt Kungliga byggnadsstyrelsen 1956 var att en enplansvilla skulle innehålla minst tre rum och kök och ha en minimiyta av cirka 70 kvadratmeter. Lägenhetsytan fick inte överskrida 125 kvadratmeter om inte särskilda förhållanden krävde detta. Belåningsvärdet kunde till 90% täckas av lån mot inteckning i fastigheten. Resten fick byggaren bekosta själv. Av lånet bestod vanligen 50% av ett bottenlån och återstående del av egnahemslånet som innehöll en ränte- och amorteringsfri del. Familjer med låg inkomst och flera barn kunde få årliga så kallade familjebostadsbidrag för att minska bostadskostnaderna.

Typritning för enplansvilla, arkitekt S.A.R. Birger Borgström. Ur Villabyggarboken 1945.

Egnahemsvillor uppfördes vanligen som monteringsfärdiga hus efter typritningar. Beställaren hade ofta begränsade ekonomiska förutsättningar och ett monteringsfärdigt kataloghus var det billigaste alternativet. Från

1900-talets början etablerades ett flertal företag som specialiserade sig på prefabricerad villaarkitektur. Två framstående företag var Boro-hus och AB Svenska Trähus. De gav ut kataloger med presentationer av olika hustyper. Ritningarna inkluderade även inredningar som garderober, kök och skåpsdetaljer. De monteringsfärdiga husen omfattade allt från mindre enfamiljshus till stora flerfamiljshus. Aktiebolaget Svenska Trähus i Stockholm anlidade framstående arkitekter men hade också eget arkitektkontor. Boro-hus var ett småländskt företag som från producerade villor

från 1922. Kataloghus finns på många platser i Falkenberg. De ovan nämnda företagen finns representerade med hus bland annat utmed Skepparegatan på Västra gårdet.

De stora kommunsammanslagningarna i Sverige 1952 ledde till ett ökat byggande av medborgarhus och folkets hus. Det uppkom även ett ökat behov av nya kommun- och stadshus. Denna tendens är tydlig i Falkenberg. År 1953 invigs Folkets Hus vid Stortorget. Stadens nya stadshus står färdigt 1959 efter ritningar av arkitekt Lennart Tham. År 1965 inleddes det statligt styrda miljonprogrammet. Regeringen hade tagit beslut om att en miljon bostäder skulle byggas inom en tioårsperiod. Under 1960-talet byggde Stiftelsen Hertingbostäder 370 nya lägenheter i staden. Bland annat byggdes hyreshus i kvarteret Relingen på Västra gårdet och i Sloalyckan på Östra gårdet. Storskaliga byggen med högt tempo resulterade i enhetliga hus. Detta var bland annat ett resultat av lånetaken från staten och den ökade bostads-

**Överst: Folkets hus vid Stortorget.
Under: Stadshuset vid Rådhusorget.**

bristen. Många förknippar miljonprogrammet med hyreshus i tre eller fler våningar, men ungefär en tredjedel av det byggnadsbestånd som uppfördes under denna tid var småhus.

Halland var ett av de län i Sverige där andelen bostäder i småhus översteg flerbostadshusen. I Falkenberg, som har en övervägande del småhusbebyggelse, är detta tydligt. Från slutet av 1960-talet och under 1970-talet sker en markant ökning av villabyggandet. Stora delar av Västra gärdet, Hjortsberg och hela Slättenområdet bebyggdes med villor.

Vid kommunsammanslagningen på 1970-talet gick de före detta småkommunernas allmännyttiga bostadsföretag samman och bildade Falkenbergs Bostads AB. Det nya bolagets första projekt blev två hus på Hallanäsgratan och 70 lägenheter på Tröingeberg.

De svenska stadskärnorna genomgick omfattande förändringar under 1960- och -70-talen. Även i Falkenberg genomgick centrum en sanering. Centrumvaruhus som Domus och centrala parkeringshus fick ersätta den äldre kvartersbebyggelsen.

Efter 1970-talets energikris stagnerade byggbranschen. Regeringen stimulerade marknaden på 1980-talet genom att införa ett

ROT-bidrag. Förkortningen står för reparation, ombyggnad och tillbyggnad. Befintliga byggnader började byggas om i högre rad. Exempel på det går att se i kvarteret Kompassen och delar av Skotet på Västra gärdet där 1940-talshusen år 1985 genomgick omfattande förändringar som bland annat omfattade tilläggsisoleringar och fönsterbyten.

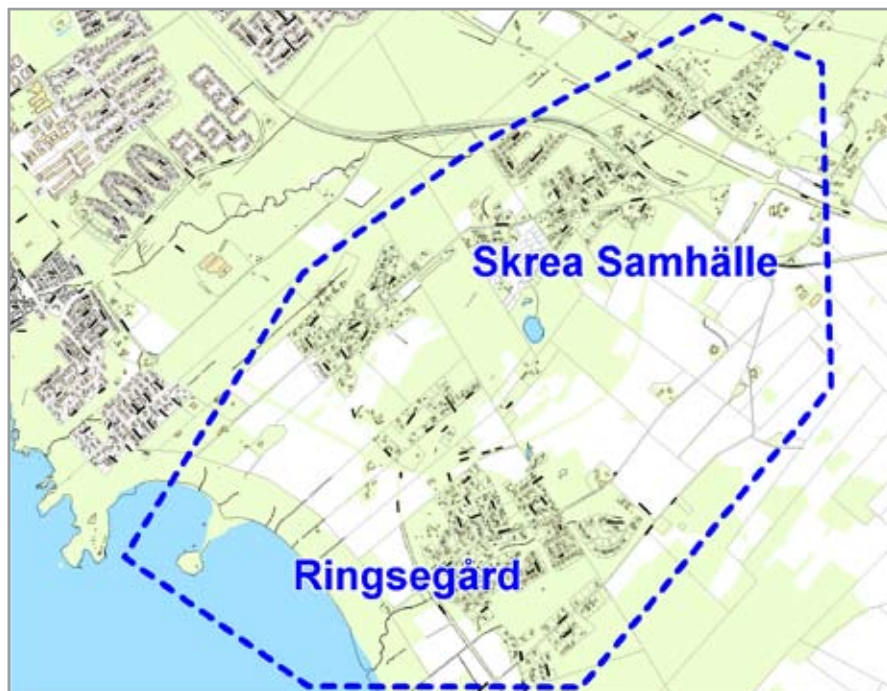
Byggandet tog dock fart igen och under 1980-talet byggdes bland annat ett flertal lägenheter i kvarteret Repslagaren i innerstaden samt i kvarteret Eldonet på Hjortsberg. I början av 1990-talet satsades det stort på området norr om den gamla E6:an. Då byggdes där över 200 lägenheter i en ny stadsdel, benämnd Falkagård.

**Överst: Det tilläggsisolerade kvarteret Kompassen på Västra gärdet.
Till vänster: Villor på Slätten, Spelmannen 4 - 7.**

10. SKREA SAMHÄLLE OCH RINGSEGÅRD

Skrea samhälle utgörs av en långsträckt bostadsbebyggelse belägen ungefär mellan Hansagårds camping i sydväst och Falkenbergs golfklubb i nordöst. Bostadsområdet Ringsegård angränsar i söder.

Enenvägen vid Skrea backe sedd från Skreavägen.

Huvudbyggnaden till gården Ringsegård, som flyttades ut från Skrea by vid laga skiftet på 1850-talet.

Från Skrea kyrka i öster går Skreavägen, den gamla landsvägen som kallades Göteborgsvägen, in till Falkenberg. Norr om kyrkan låg gamla Skrea by, vars ägor skiftades i samband med kyrkbygget 1856. Skrea socken och kommun omfattade då hela Hertingområdet och Skrea strand. Söder om kyrkan går idag väg 767, tidigare E6:an, som delar samhället i en nordlig och en sydlig del.

I norr finns bostäder, kyrka, förskola och lågstadieskola, och i syd olika bostadsområden. Söder om väg 767 löper järnvägen mellan Göteborg och Malmö. Kring den nu rivna järnvägsstationen växte en samlad bebyggelse fram under decennierna runt förra sekelskiftet.

Mellan järnvägen och stranden byggs kontinuerligt nya områden ut med i första hand villor på gammal jordbruksmark. Närmaste butiker och serviceinrättningar ligger på Hjortsberg.

Skrea kommun var före 1900-talet glesbefolkad. Jorden var mager och missväxtår var vanliga. Tång som fick hämtas från stranden enligt bestämda regler användes som gödningsmedel. Märgel, d.v.s. kalkhaltig lera,

grävdes upp och användes som jordförbättring. Under 1900-talets första hälft utfördes en omfattande skogsplantering för att binda flygsanden.

Förutom av jordbruk försörjde sig befolkningen av fiske och arbete på tegelbruket och ångsågen/plankagården på Herting. Från 1900-talets början tillkom stembrytning som en betydelsefull näring. Den mest intensiva tiden var åren före första världskriget. Då arbetade 40 – 50 man vid det största brottet beläget nära Mannaberg, det s.k. Bolagsberget, hos företaget Granit AB Kullgrens Enka. Stenen skeppades till Danmark, England och Tyskland och användes bl. a. i Falkenberg till husgrunder och som kant- och gatsten. Idag påminner busshållplatsen Stembrottet om verksamheten.

Stenhuggarna organiserade sig tidigt fackligt. 1903 gick Falkenbergs första 1 maj-demonstration från Skrea järnvägsstation in till staden. Dessutom bildades skytteförening och musikkår. Innan Folkets Hus byggdes 1930 hölls mötena i gården Prästaliden nordväst om samhället. Nykterhetslogen Syskonkedjan föregick fackföreningen och hade många medlemmar.

Hertingområdet, med Falkenbergs tegelbruk, det s.k. Kungslaxfisket och inkomsterna från tullbron, inkorporerades med Falkenberg 1908. Förlusten blev svår för Skrea, som miste 40% av sina skatteintäkter. Gränsvägen i nuvarande Skrea strand har sitt namn efter den gräns mellan Skrea kommun och staden Falkenberg som då uppkom. 1943 övergick även Skrea strand till Falkenberg. Vid kommunreformen 1952 uppgick hela Skrea i Falkenbergs kommun.

Ovan till vänster: Folkets Hus byggdes år 1930 vid Högalundsvägen i stationsområdet. Foto från 1932.

Ovan till höger: Utsikt mot gård sydväst om kyrkan.

Till vänster: Stengrunden till det gamla skolhuset från 1890-talet, troligen lagd av sten huggen i trakten. Numera används byggnaden som förskola.

Olika sorters hus i Ringsegårds utkanter.

Bebyggelsen i Skrea samhälle är till största delen heterogen. Moderna villor har tillkommit i områden med äldre bebyggelse och nya villaområden med olika sorters typhus växer fram på tidigare obebyggd jordbruksmark. De nya tomterna ligger ofta längs återvändsgator. Husens storlek, arkitektur och placering på tomterna varierar. Två områden, Rydbergs-torp från 1970-talet, söder om järnvägen, och det nybyggda med flerbostadshus norr om Ängslyckevägen, har enhetlig bebyggelse.

Generella rekommendationer vid framtida bebyggelseutveckling är att rester av de gamla stenbrotten bör uppmärksammas och värnas. Vid restaureringar av äldre hus bör en återgång till det ursprungliga utseendet beträffande fasadmateriäl, fönster, dörrar och färgsättning eftersträvas.

Fyra värdeenhetsliga områden har valts ut.

Värdeenhetsliga områden i Skrea samhälle - Ringsegård — karta sid 193

1. Skreanäs; stationssamhället

Omkring Skreas rivna stationshus finns rester av äldre kulturhistoriskt intressant bebyggelse tillsammans med nyare villor. Den samlade tätortsbebyggelsen utgör en länk till Skreas historia och samhällsutveckling.

2. Skrea backe

Norr om Skreavägen, omkring Golfvägen, finns bostadsbebyggelse från 1940-talet och framåt. Villorna är vackert belägna och många har väl bevarade exteriörer.

3. Norra Ängslyckevägen

Nybyggda flerbamiljshus i två våningar, uppförda enligt ett program för låga byggkostnader.

4. Ringsegård; rutnätsplanen

Ett variationsrikt bostadsområde där den äldre delen har en rutnätsplan som ger struktur.

10:1. SKREANÄS, STATIONSSAMHÄLLET

Skrea stationshus är numera rivet. Det låg nordöst om järnvägsövergången och liknade de andra stationshusen i trakten, t.ex i Slöinge och Heberg. Stationen kallades Skreanäs och gav namn åt den omgivande bebyggelsen. En banvaktsstuga sydöst om den f.d. järnvägsstationen är fortfarande mycket välbevarad. Norr om järnvägen ligger Skrea Idrottsplats från 1945.

Många av de äldre bostadshusen i området på båda sidor om järnvägen finns kvar idag och vissa är väl bevarade.

Ett hus vid Albertinavägen flyttades från Storgatan i Falkenberg i början på 1900-talet. På denna gård, den Möllerska gården, hölls laxauktionerna som avbildades på Robert Lundbergs kända målning. Ett litet pensionat med matservering fanns också i huset. I

Skrea innehöll byggnaden en tid telefonstationen. Den förestods av Jenny Wingren som Jennys väg är uppkallad efter.

Järnvägsövergången från norr.

Verandan på huset vid Albertinavägen.

Skrea stationsväg från nordost.

Utefter Jennys väg mot Mannabergs slutning bodde många av Skreas stenhuggare. Flera av de gamla husen har grunder murade av huggen sten från trakten. I närheten, vid Högalundsvägen, ligger det tidigare Folkets Hus från 1930 som numera är inrett till bostad och konstnärsateljé.

Fram till 1980-talet hade Skrea Cementgjuteri tillverkning och försäljning av trädgårds-

Ovan: F.d. Folkets Hus. Se även foto på s 154.
Till höger: Jennys väg. Under till vänster: Hus norr om järnvägen. Under till höger: Hilmas väg.

plattor i området. Där finns också ett gammalt grustag.

Nordväst om Skrea Stationsväg finns tvärgator med villor från 1960- och -70-talen.

För området sydost om Skrea stationsväg och sydväst om järnvägen upprättades en byggnadsplan 1982, ritad av Hans Törngren på Plankonsult AB, som gav plats åt nyare villor. De nya tomterna och byggnadernas placering har anpassats till naturområdena och till de äldre husen.

Värdering och rekommendationer Skrea stationssamhälle

De äldre husen i stationssamhället utgör en tidig tätortsbebyggelse som berättar om Skreas historia och samhällsutveckling. Tomter för nyare hus har passats in med hänsyn till den äldre bebyggelsen.

Vid restaureringar av de gamla husen bör en återgång till ursprungligt utseende eftersträvas, i synnerhet beträffande fasadmateriäl, fönster, dörrar och färgsättning. Tillbyggnader bör harmoniera med den äldre arkitekturen. Vissa av de välbevarade husen bör dokumenteras utförligt, t.ex. Albertinavägen 4 och banvaktstugan på Skrea 3:3 (på norra sidan av järnvägen).

10:2. SKREA BACKE

Bebyggelsen i Skrea backe består av enfamiljs-
hus från 1940-talet och framåt, varav flera
är välbevarade med tidstypisk arkitektur och
karaktäristiska byggnadsdetaljer.

Husen ligger glest på stora tomter med
uppvuxna trädgårdar, orienterade symme-
triskt i förhållande till Golfvägen, mot vilken
de flesta har entrén. Backen sluttar åt sydväst
med utsikt över jordbrukslandskapet ner mot

havet. Golfvägen går genom området upp
till golfbanan i norr. Två tvärgator, Engbergs
väg och Enevägen, går sydöst från Golfvägen
och binds samman av Stigen. Området får en
trapetsformad plan som smalnar av åt norr.
Parallellt med Skreavägen löper en gångväg
med björkallé till kyrkan.

I korsningen Skreavägen – Golfvägen låg
tidigare en livsmedelsbutik. Idag finns i huset

Golfvägen från sydväst.

Den f.d. livsmedelsbutiken.

verksamhet med uthyrning av hytter för övernattning.

De flesta hus sydöst om Golfvägen är uppförda efter en avstyckningsplan från 1945, som även omfattade Skrea stationssamhälle. Husen nordväst om Golfvägen ingår i ett område som för närvarande omfattas av planarbete för nya bostäder väster om den äldre bebyggelsen.

Värdering och rekommendationer Skrea backe

I Skrea backe finns villor från flera decennier. Husens volym och placering på tomterna är ändå samstämda och området ger ett enhetligt intryck med höga miljömässiga värden.

Det är önskvärt att de enkilda husen behåller sina tidstypiska utseenden. Tillbyggnader bör placeras åt husens baksidor. Nya hus bör inordna sig områdets befintliga byggnadsplan beträffande volym och läge på tomten. Färgsättningen bör anpassas till den befintliga bebyggelsen.

10:3. NORRA ÄNGSLYCKEVÄGEN

Vid Ängslyckevägens slut finns ett nybyggt område med flerbostadshus i två våningar. De sex vinkelbyggda husen ligger på en äng vid ett skogsbryn väster om ett gammalt stenbrott, avskilda från Ängslyckevägen av garage och gräsmattor. Inflyttning skedde våren 2005. I området finns möjlighet till ytterligare utbyggnad.

Detaljplanen från 1991 ritades av arkitekt Kjell Pihl på K-konsult syd AB i Halmstad. Den angav totalt 52 lägenheter och ett daghem med två avdelningar som avsågs betjäna hela Skreaområdet. Husen skulle ligga i grupper om fem hus vardera kring en gård. Bygglov beviljades 1992. Det dröjde emellertid över tio år innan bygget kom igång, eftersom

Från nordväst.

efterfrågan på bostäder var för låg i början på 1990-talet. Daghemmet utgick ur planen då det visade sig att den tilltänkta tomten var för liten.

Exploateringen övertogs av Skanska som en del i deras s.k. BoKlok-koncept tillsammans med Ikea. BoKlok syftar till att bygga trevliga bostäder i god kvalitet till en låg kostnad. Flerfamiljshus finns i två utföranden: Tallbackens "Älmhult" med vad man kallar traditionell exteriör, och "Helsingborg" med funkisinspirerad arkitektur för stadsmiljö.

Varje hus har sex lägenheter; en tvåa, en trea och en fyrrummare per våningsplan. Lägenheterna i bottenvåningen har uteplatser och de i övervåningen har balkonger och entréer med loftgång. Höga spröjsade fönster och sadeltak med skorstensliknande ventilationsrör ger husen en vertikal prägel. Alla hus och garage är målade i samma ockragula färg med vita snickerier och gröna dörrar. Taken är täckta med röda betongpannor.

Husen ägs av FaBo och lägenheterna är hyresrätter.

Värdering och rekommendationer norra Ängslyckevägen

Området uppmärksammas här för sin enhetliga arkitektur från det tidiga 2000-talet och för en ambition att erbjuda välplanerade lägenheter till låga boendekostnader.

Det är dock för tidigt att uttala sig om vilka värden som kan hotas och som bör bevaras.

10:4. RINGSEGÅRD; rutnätsplanen

Ringsegård är ett småhusområde beläget söder om Strandvägen. Den äldre delen, som genomkorsas av smala körvägar i ett rutnätsystem, ligger i ett skogsparti strax nordöst om Marstensvägen. Genom de bevarade skogsområdena löper gång- och cykelvägar. I utkanterna ligger de gamla gårdarna Åstorp, Ringsegård och Lilla Hansagård tillsammans med nya större villor. På slättlandet i anslutning till Ringsegård planeras och byggs nya villaområden.

Bebyggelsen är heterogen med en blandning av små och stora hus, i de flesta fall på stora tomter som har uppvuxna trädgårdar med höga träd och buskar. De äldsta husen är troligen torp från 1800-talet varav många är välbevarade. Därefter finns bostadshus och fritidshus från de flesta tidsperioder fram till idag. Många av fritidshusen är ombyggda för åretruntboende. Nya villor växer upp, förutom på jordbruksmarken i områdets utkanter även på tomter mitt i den äldre bebyggelsen.

Korsningen Gräshoppsvägen - Svärmarevägen med busshållplats, anslagstavla och postlådor.

Blåvingevägen.

Svärmarevägen.

En avstycknings- och byggnadsplan från 1984, som ritades av ingenjör Hans Törngren på Plankonsult AB, angav 105 nya tomtplatser varav 50 obebyggda i områdets sydöstra delar. Då utgjordes bebyggelsen främst av fritidshus och avsikten var att öka andelen helårsbebyggelse. Det var viktigt att behålla skogen eftersom den utgörs av s.k. skyddskog, som behövs för att binda sanden. Tomtplatser i skogsområde föreslogs med större areal än övriga och skogsbryn och grönområden skulle bevaras.

Ekoxevägen.

Blåvingevägen - Svärmarevägen.

Grannar på varsin sida om Furulundsvägen.

Värdering och rekommendationer Ringsegård; rutnätsplanen

Ringsegård är vackert beläget vid havet och har en varierad och rolig bebyggelse med inslag från alla 1900-talets skilda byggnadsstilar. De olika husen kan samsas i området tack vare de förhållandevis stora tomterna som ger rymd och den höga växtligheten som avskiljer och ger skydd. Byggnadsplanen med de smala körvägarna i rutnätsystem som tillåter förbipassering är viktig för upplevelsen av ett sammanhållet bostadsområde. Gångstigarna i skogspartierna tillför området stora miljökvantiteter.

Den betydelsefulla skogen i området är redan skyddad och bör även fortsättningsvis värnas. Skogspartiet på Ringsegård 11:2, mellan Glasvingevägen – Fjärilsvägen och Furulundsvägen, bör inte bebyggas. Slättlandet mellan Marstensvägen och havet bör heller inte bebyggas.

Ny heterogen villabebyggelse i Ringsegårds övriga utkanter bör om möjligt också ha stora tomter i förhållande till byggnadsytan. Då nya villor byggs inne i området, eller fritidshus byggs om för permanentboende, bör samma proportioner beaktas och de nya byggnaderna anpassas till de befintliga. Den höga växtligheten inne på tomterna bör om möjligt bevaras.

Det är önskvärt att de olika husen behåller sin individuella byggnadsstil beträffande fasadmaterial, taktäckning, fönster, dörrar, övriga detaljer samt färgsättning.

FOTO

Inventeringens digitala foton finns på CD hos Falkenbergs museum och på Stadsbyggnadskontoret i Falkenberg.

TIDIGARE INVENTERINGAR MED KARTOR

Falkenbergs kommun:

Falkenberg – stad att bevara. Populärutgåva av bevarandeplanen för Falkenbergs innerstad (1991)

Bevarandeplanen antogs av kommunfullmäktige 1986. Den bygger på en total byggnadsinventering som utfördes 1982 av Hallands läns museer, Landsantikvarien. (D.v.s. alla byggnader inom det avgränsade området inventerades.) Se karta sid 185.

Utvalda hus är klassade enligt:

- Byggnadsklass 1: Byggnad av större kulturhistoriskt värde, som inte får förändras exteriört. (Rött på kartan.)
- Byggnadsklass 2: Byggnad av större kulturhistoriskt värde, vars yttre form och allmänna karaktär ej får förvanskas. (Rödrutigt på kartan.)
- Miljöbeteckning M: Område av särskilt kulturhistoriskt värde och av stor betydelse för stadsbilden. Beteckningen omfattar även gator, torg och platser. (Blått på kartan.)

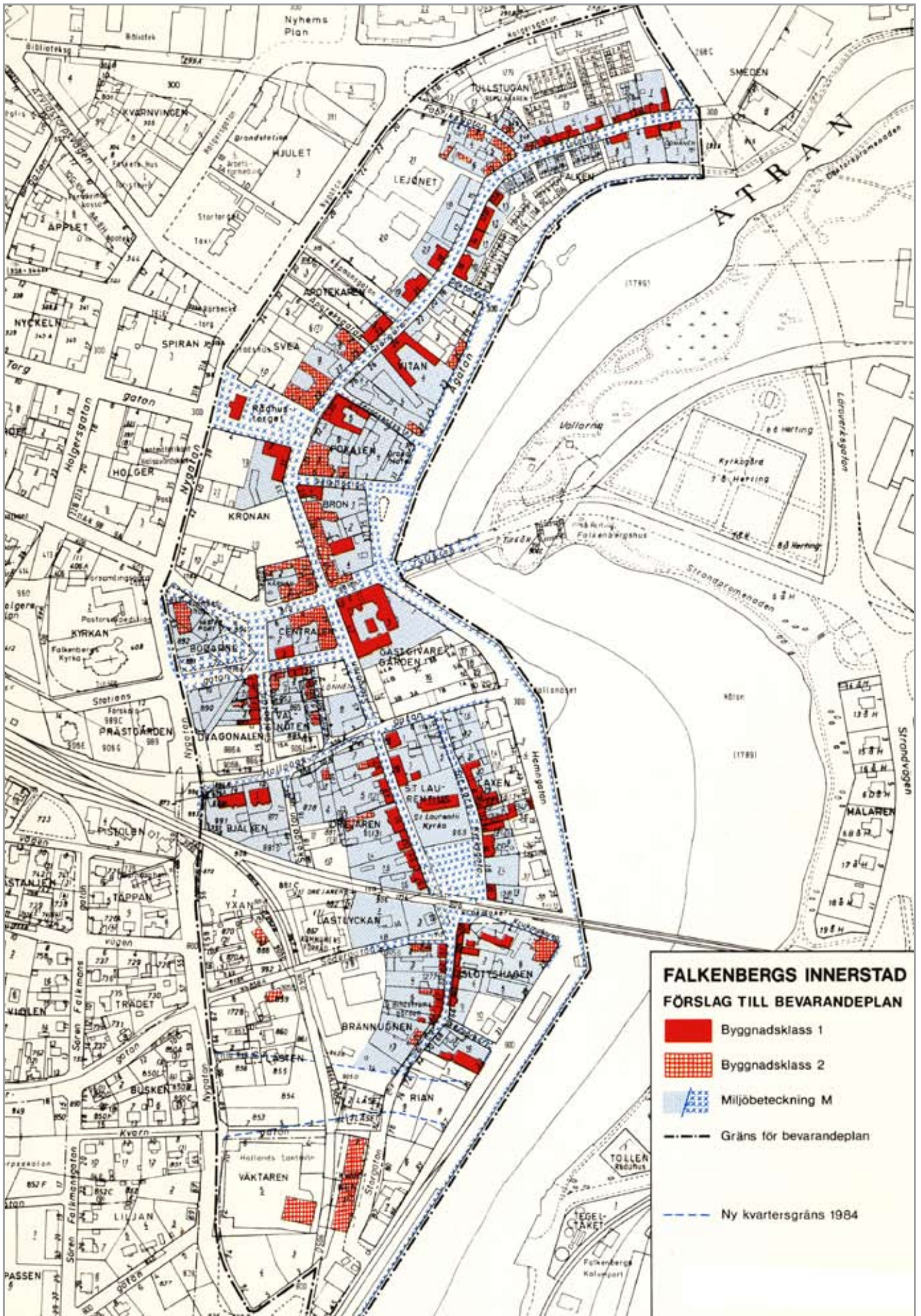
Falkenbergs kommun och Hallands läns museer, Landsantikvarien:

Förslag till bevarandeplan: Herting. Kv Mälaren, Mältaren, Planterlyckan, Ryggåsen och Tegelbacken. (1993)

Bevarandeplanen för delar av Herting antogs av kommunfullmäktige 1993. Underlaget är en total byggnadsinventering och kulturhistorisk undersökning som Landsantikvarien utförde 1984. Rapporten redogör för områdets kulturhistoriska värden och hur de bör bevaras. Materialet är avsett som underlag vid planfrågor i området.

Resterande delar av Herting utgör värdeenhетliga områden i "Stadens yttre årsringar", se sidorna 93 - 112.

Riksintresse:

1987 blev Falkenbergs innerstad utsedd av regeringen till riksintresse enligt dåvarande naturresurslagen, nuvarande miljöbalken. I hela Halland finns 42 kulturmiljöer av riksintresse varav sex i Falkenbergs kommun. Skrivelsen från riksantikvarieämbetet till regeringen inför utnämningen beskriver hur Falkenbergs stadskärna framstår ”som en av de värdefullaste och bäst bevarade stadsmiljöerna i södra Sverige, varför det är angeläget att den behandlas på sådant sätt att dessa värden bevaras åt framtiden till glädje också för kommande generationer”. (Citat och karta på sid. 146-147 ur ”Falkenberg – Stad att bevara”.)

Förutom det område som omfattas av bevarandeplanen ingår också kvarteren Kyrkan och Prästgården (se nedan), stationsområdet samt området kring kapellkyrkogården och borgruinen på andra sidan Tullbron. Beteckningen på riksintresset är KN 21.

Riksintressebegreppet avser att skydda kulturmiljön mot ingrepp som kan skada kulturvärdena i samband med planering och byggande. Kommunerna bör förebygga sådana ingrepp genom planbestämmelser. Länsstyrelserna ska uppmärksamma att värdena beaktas.

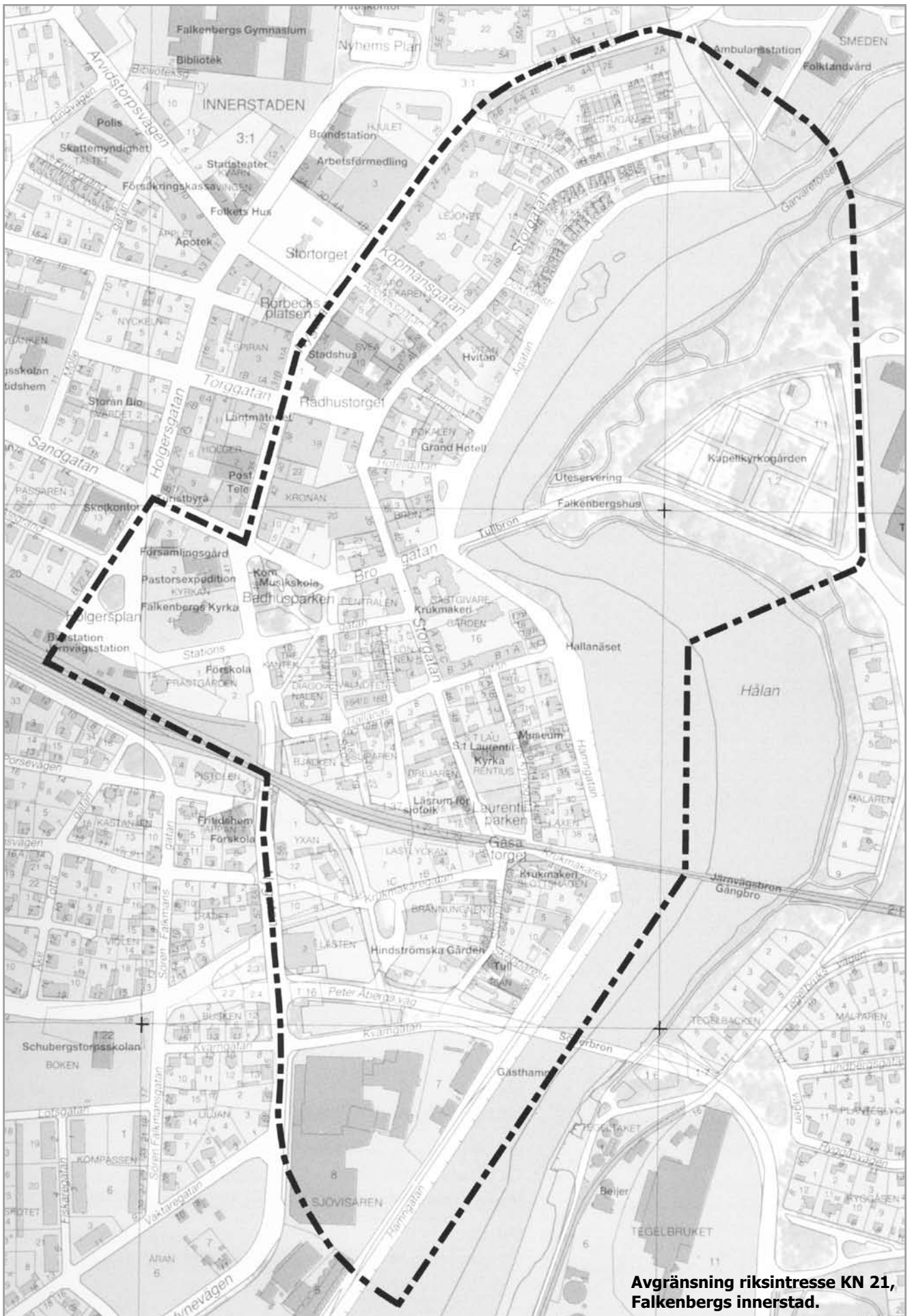
Falkenbergs kommun och Hallands läns museer, Landsantikvarien:

Kulturhistorisk undersökning av kvarteren Kyrkan, Prästgården m.fl. (1990)

Rapporten kompletterar bevarandeplanen med avseende på riksintresseområdet i stadens västra delar. Kvarteren Kyrkan och Prästgården samt området kring järnvägsstationen ingår i riksintresset men kom inte med i bevarandeplanen.

Dessutom undersöktes den numera till största delen rivna bebyggelsen i kvarteren Holger, Spiran (med f.d. Lyckan) och Hjulet samt Stortorget, d.v.s. området mellan Holgersgatan och Nygatan. Området angränsar i öster till bevarandeplanens och i väster till det område som inventerats i ”Stadens yttre årsringar”.

**Avgränsning riksintresse KN 21,
Falkenbergs innerstad.**

Falkenbergs kommun och Hallands läns museer, Landsantikvarien:
Kv. Svärdet och Nyckeln, Falkenberg. Kulturhistorisk undersökning. (1987)

1987 blev kvarteren Svärdet och Nyckeln aktuella i samband med planer för rivning och nybebyggelse. Hallands Läns museer, Landsantikvarien genomförde då en inventering och utförlig dokumentation av kvarteren på uppdrag av Kulturnämnden i Falkenbergs kommun.

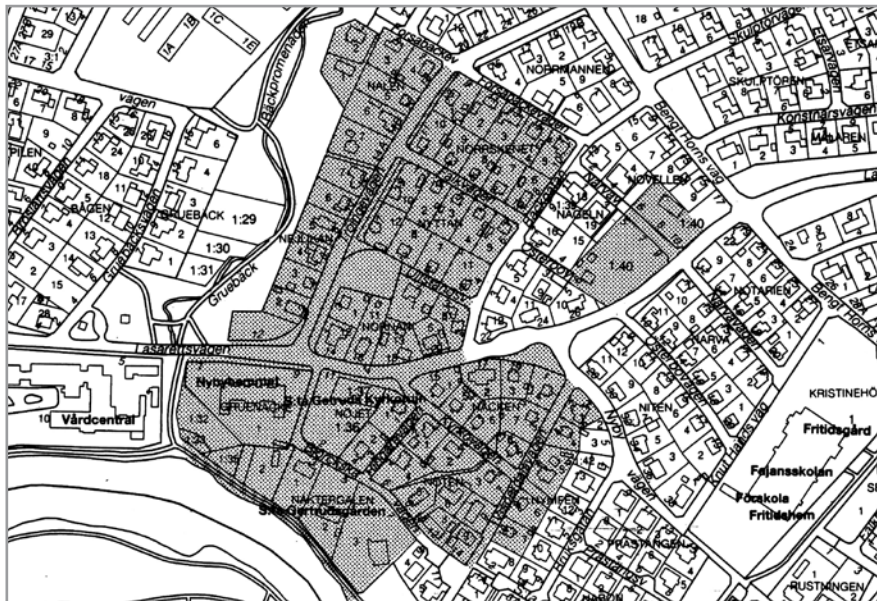
Sedan dess har stora delar av den gamla bebyggelsen i kvarteret Nyckeln rivits, men kvarteret Svärdet är fortfarande oförändrat. Kvarteret utgör värdeenhetsligt område 3:11 i "Stadens yttre årsringar". Se sidorna 53-56.

Hallands läns museer, Landsantikvarien:

Östra gårdet, Falkenberg. Kulturhistorisk undersökning av de äldsta egnahems-kvarteren. (1995)

I rapporten beskrivs byggnaderna i de äldre egnahems-kvarteren i det skick de befann sig 1995, mot bakgrund av en historik över området. Syftet var att sprida information om den kulturhistoriskt intressanta miljön.

Värdeenhetsligt område 4:7 i "Stadens yttre årsringar", Falkvägen i N-kvarteren, ligger inom detta område. Se sidorna 73-74.

Falkenbergs kommun och Hallands läns museer, Landsantikvarien:
Bygd att vårda! Kulturmiljövårdsprogram för Falkenbergs kommun (1991)

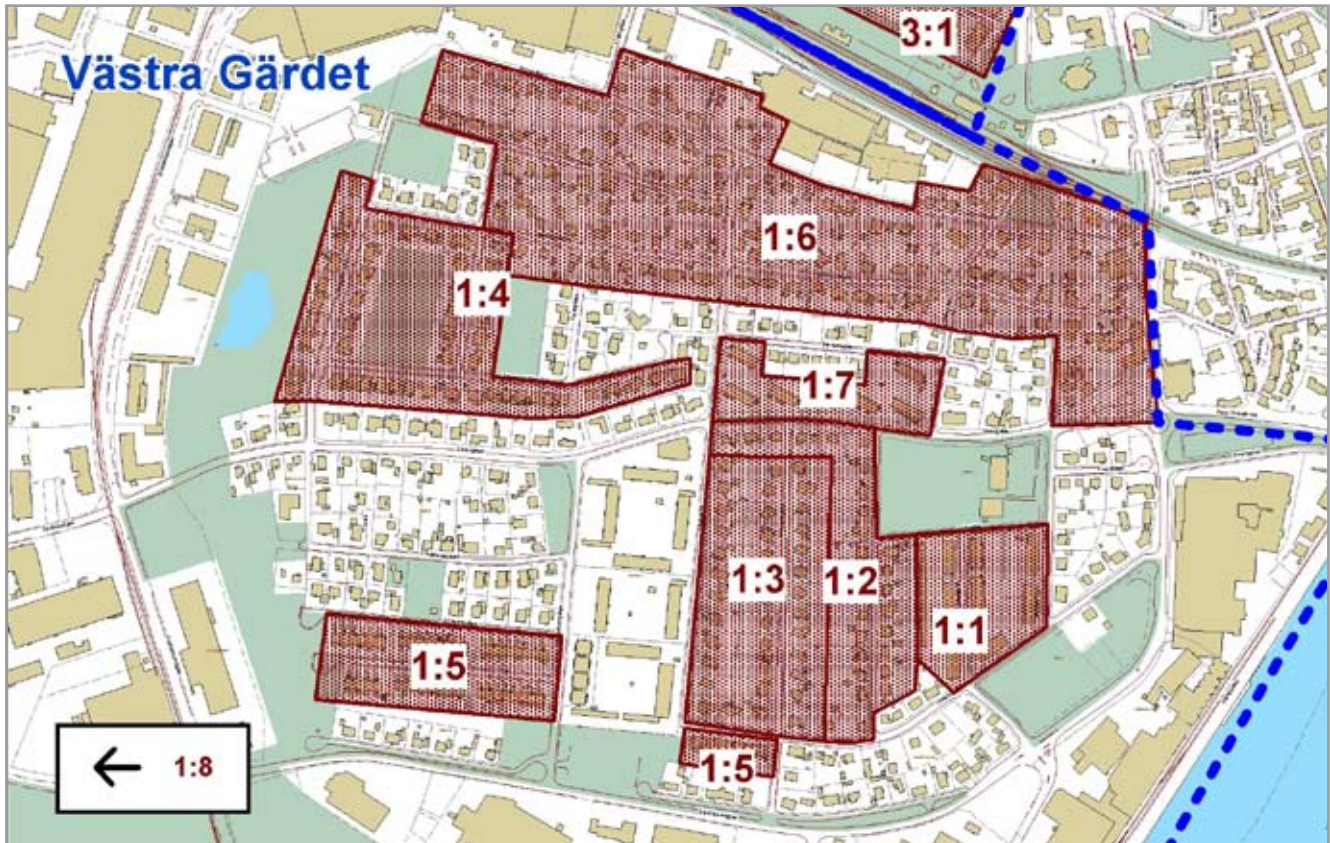
I programmet har valts ut särskilt värdefulla miljöer och objekt, i första hand på landsbygden. Bland de utpekade områdena finns även Falkenbergs innerstad och de kvarter i Herting som omfattas av bevarandeplanen. Vinbergs kyrkomiljö, som utgör värdeenhetsligt område 11:1 i "Stadens yttre årsringar" (sidorna 168-170), finns med i Bygd att vårda! som kulturmiljö nr 23.

ÖVRIGA KÄLLOR

- ABF Norra Halland och Falkenbergs kulturnämnd: *Stenhuggarna i Skrea* (1988)
- Anderson, Anders: *Skrea socken* (1952)
- Andersson, Torsten: *Människor och miljöer på Stafsinge strand* (2003)
- Boro-hus *Katalog nr. 13* (1936)
- Falkenbergs Bostads AB: *FaBo – alla tiders boende* (2000)
- Falkenbergs Bostads AB: *Jubileumsskrift. 50 år, 1950-2000*
- Falkenbergs Kultur- och hembygdsförening: *Falkenberg, staden som hembygd. Bidrag till Falkenbergs historia. Jubileumsskrift 1945-1995*
- Hallands Nyheter, artikel: *Västra gårdet och hamnen*.2000-10-17
- Hellström, Anna, Inst. för kulturvård, GBG:s universitet: *Badstugor i Falkenberg* (1994)
- Hägge, Eric: *Kommunalt sekel, Falkenbergs Stadsfullmäktige 1866-1965* (1966)
- Johansson, Ingeman m.fl: *Vinbergsortens Lantmannaförening 100 år* (2001)
- Jonsson, Leif: *Från egnahem till villa. Enfamiljshuset i Sverige 1950-1980* (1985)
- Kungliga bostadsstyrelsen: *Typritningskatalog* (1956)
- Larsson, Alrik: *En bok om Vinberg* (1972)
- Morup – Stafsinge hembygdsförening: *En bok om Stafsinge. Kust- och bondebygd med anrik herrgårdskultur* (1992)
- PRO Falkenbergs dokumentationscirkel: *Tider som flytt. En återblick på Herting, Hjortsberg och Skrea strand i Falkenberg*
- Rudberg, Eva, Svenska Turistföreningen: *Folkhemmets byggande under mellan- och efterkrigstiden* (1991)
- Stockholm AB SvenskaTrähus: *Monteringsfärdiga svenska trähus*
- Tidskriften hem i Sverige: *Villabyggarboken* (1945)

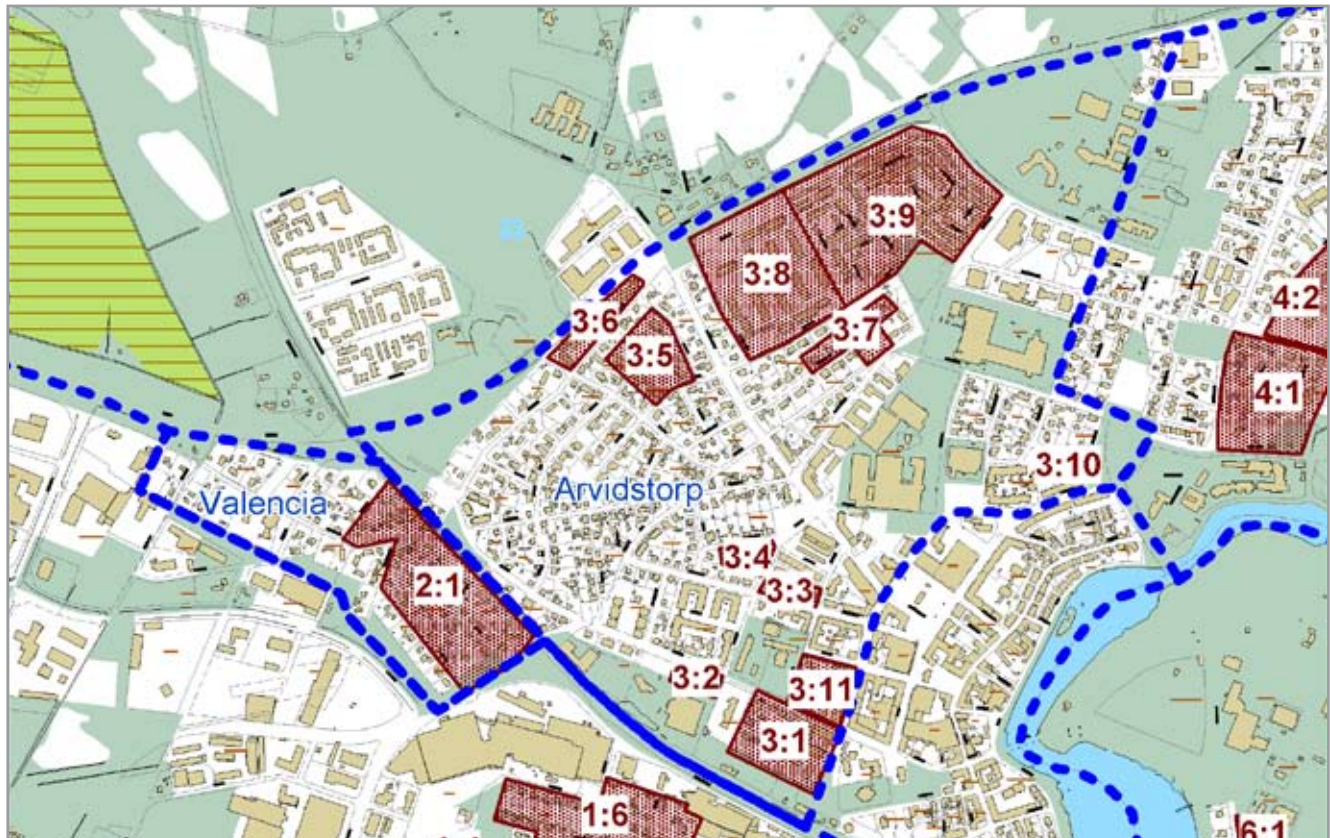
STADSDELSKARTOR MED VÄRDE-ENHETLIGA OMRÅDEN

1. Västra gårdet

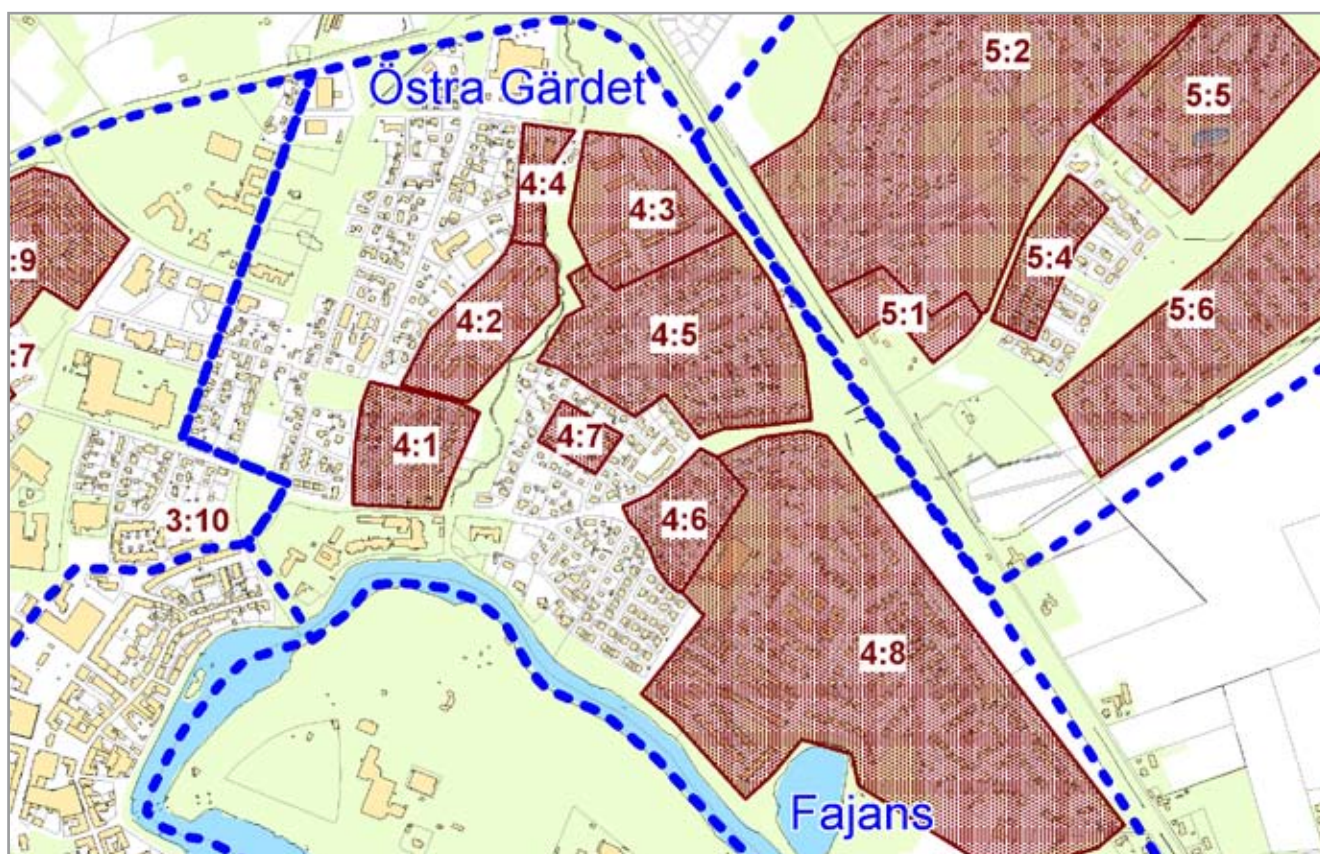

2. Valencia

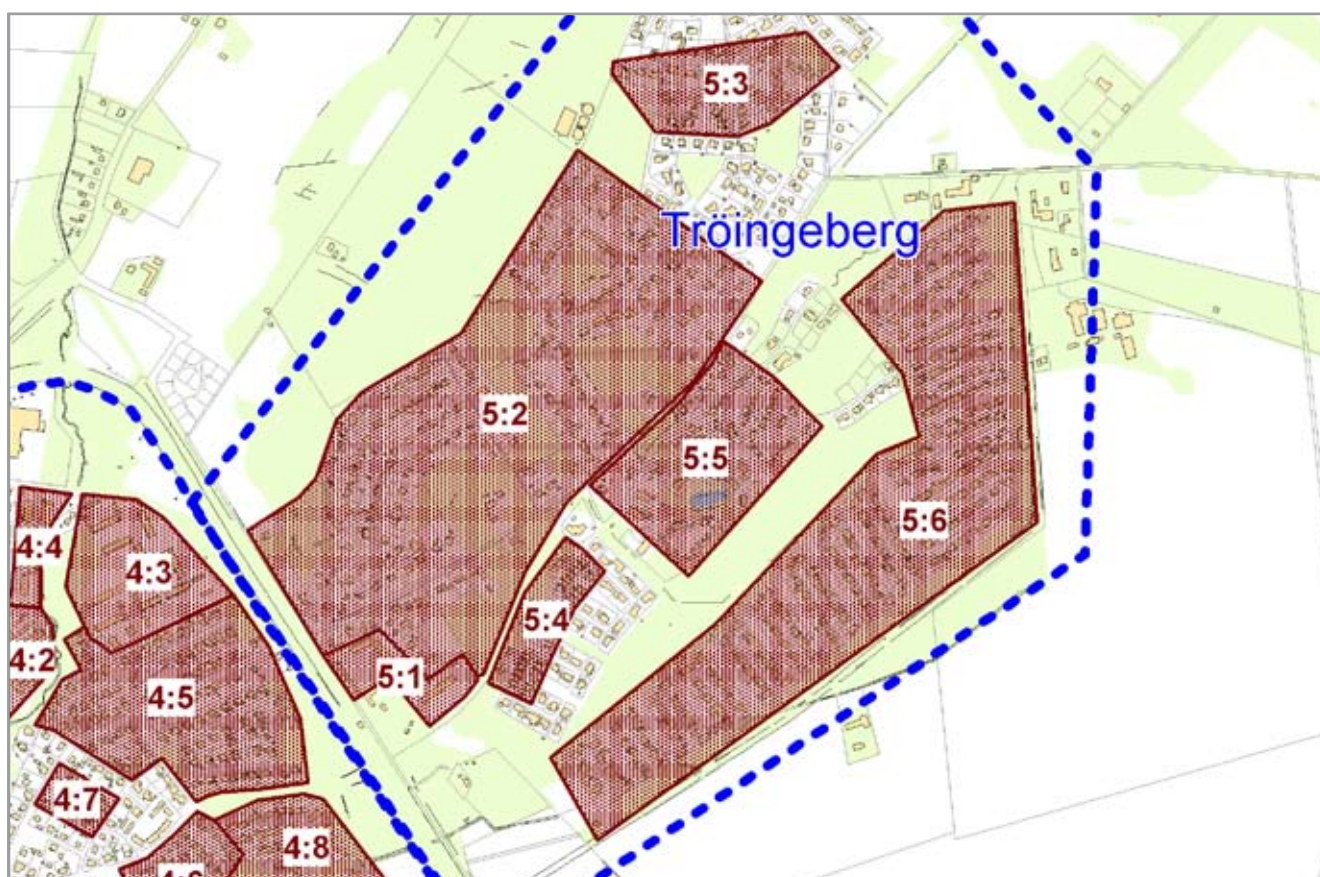
3. Arvidstorp och delar av centrala staden

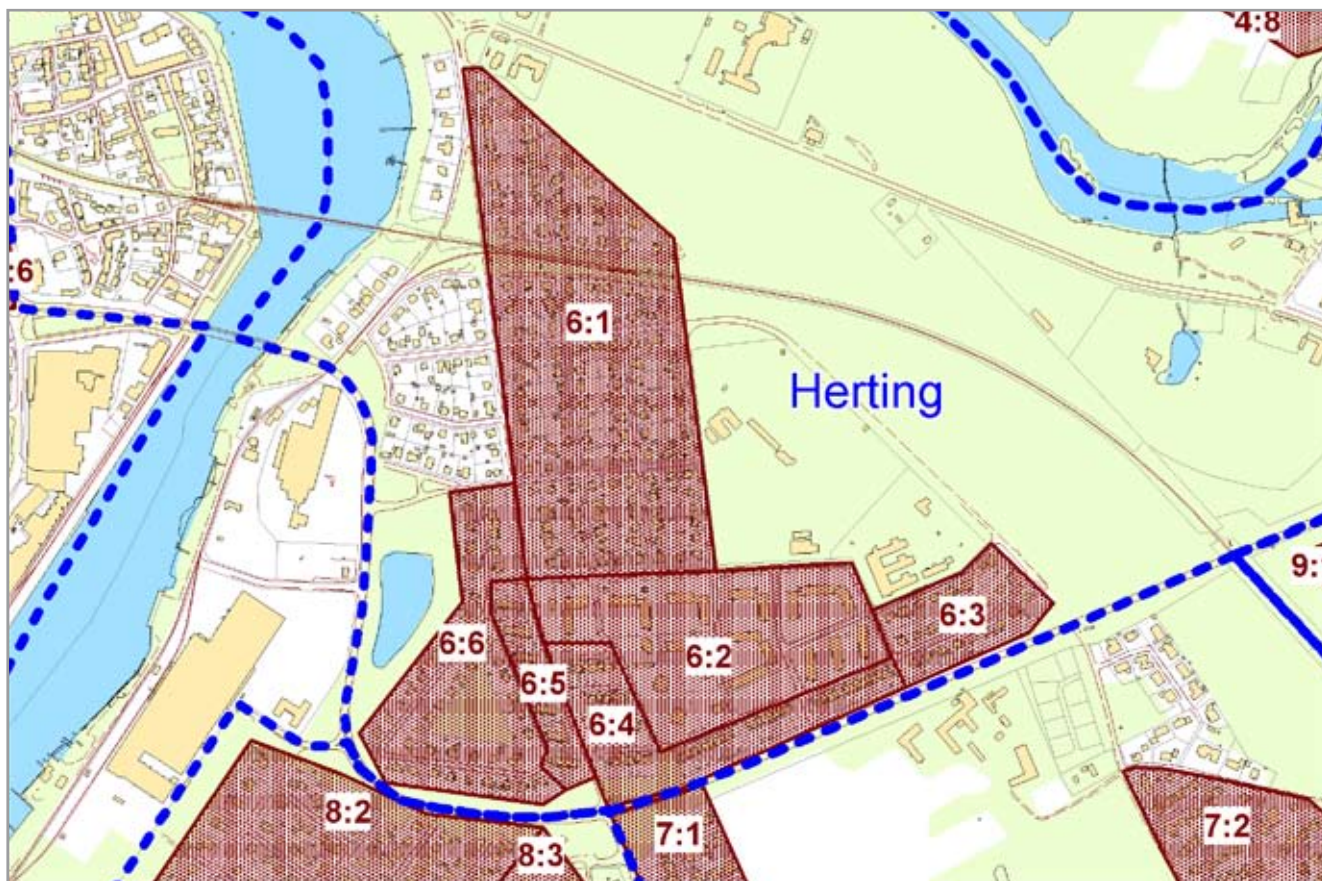
4. Östra gårdet och Fajans

5. Tröingeberg

6. Herting

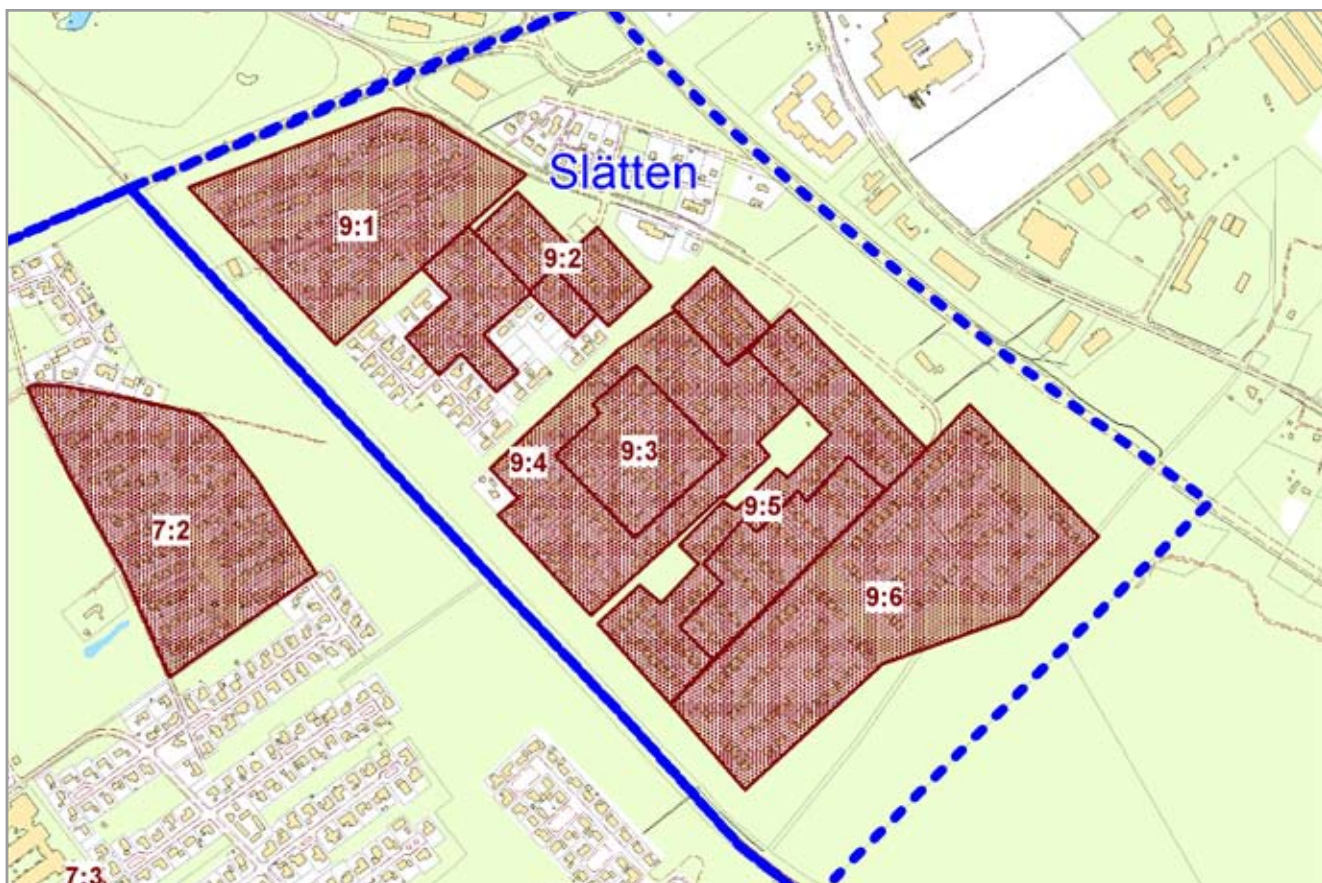

7. Hjortsberg / Kristineslätt

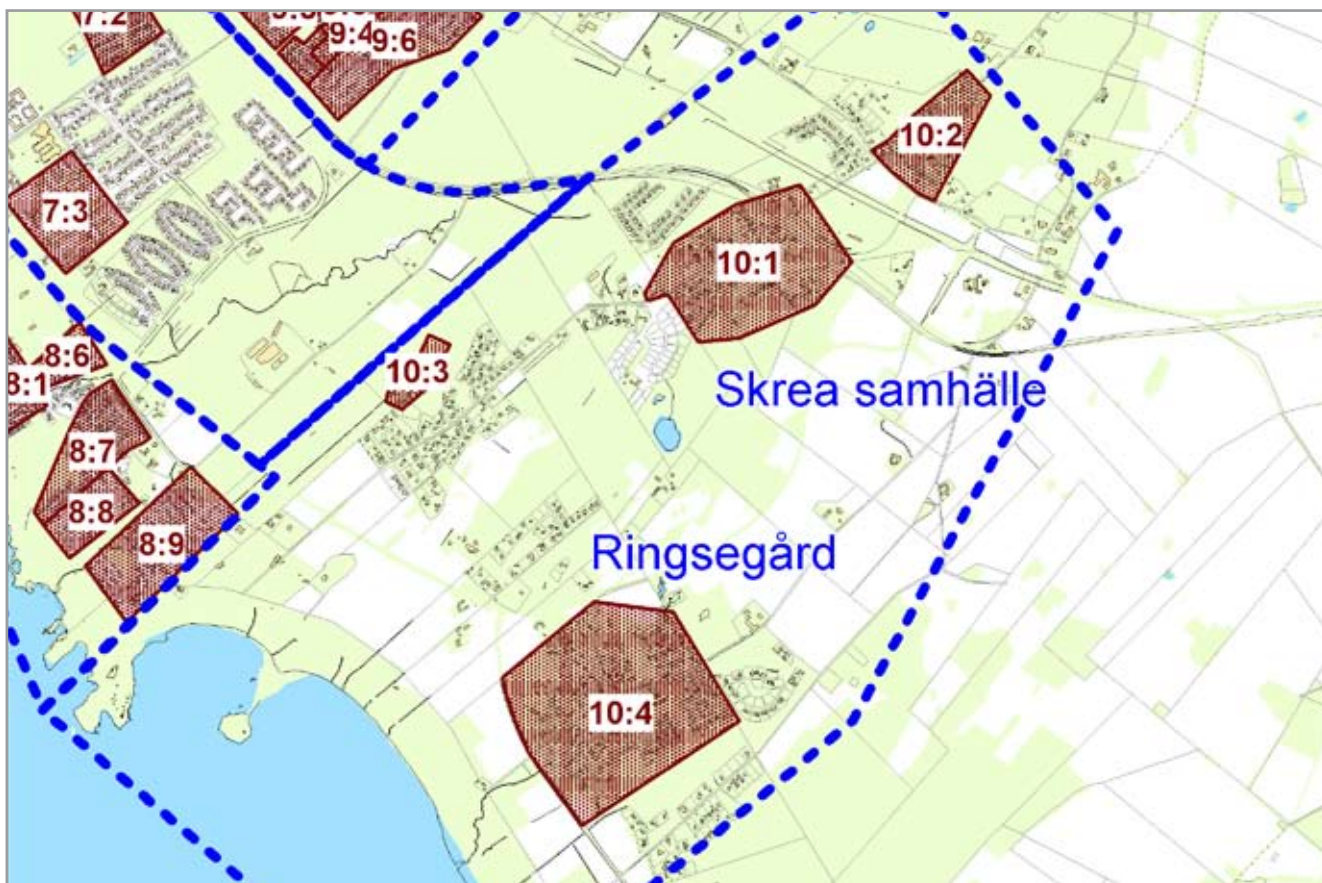
8. Skrea strand

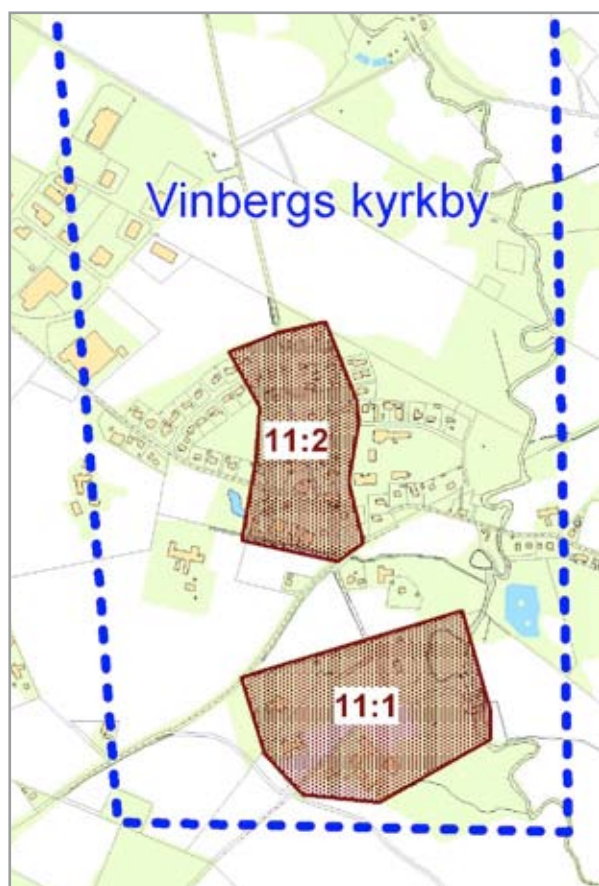
9. Slätten

10. Skrea samhälle / Ringsegård

11. Vinbergs kyrkby och samhälle

12. Skogstorp

